

ÅRSMELDING OG REKNESKAP

2013

ROGALAND BONDELAG

EN LØNNSOM PARTNER!

Felleskjøpet Rogaland Agder

www.fkra.no

Innhald

Årsmøtet – 2013	3
Styret og utval til Rogaland Bondelag – 2013.....	8
Næringspolitiske saker.....	9
Organisasjonssaker.....	25
Andre saker.....	34
Arbeid i utvala	41
Leiarane i lokallaga.....	44
Medlemsoversikt	45
Rekneskapen 2013	46

Framsdebilde:

Rundballeaksjonen Sjernarøy.

Fotograf Torgeir Aartun.

Frå styret:

Eit levande landbruk

Matfylke Rogaland er eit merkevare. Det er bygd opp nettverk mellom produsentar, foredlingsindustri, forskning, marknadsføring med fleire for å auka verdiskapinga. Rogaland Bondelag er aktivt med på fleire måtar i denne samanheng. Større bevisstgjerung av mat som eit råstoff til innovasjon er viktig og det er tradisjonelt landbruk som legg grunnlag for arbeidsplasser innan vidareforedling. Det er den enkelte bonde som legg grunnlaget for satsing innan matproduksjon i fylket. Det bør vera brei politisk vilje til å satsa på mat i Rogaland også i framtida.

2013 vart eit minnerikt år. Ein svært lang og hard vinter førte til store overvintringskader i store deler av fylket. På Jæren var det særskilt raigraset som ikkje klarte overvintringa. For fleire bønder vart det ikkje noko første slott å hausta, og for andre vart avlinga svært liten. Både grønsakprodusentane, frukt- og bær dyrkarane opplevde den harde vinteren som svært krevjande.

Når me opplever å bli motarbeid av værgudane og at heile inntektsgrunnlaget står på spel, så utfordrar det humør og trygghet i kvardagen. I norsk landbruk er det godt innarbeid ei forståing om at me alle er i same båt og at me er gjensidig avhengig av kvarandre. Derfor var det svært prisverdige at privatpersoner tok initiativ til eit møte på Undheim samfunnshus som samla meir enn 300 fortvilte bønder. Av og til er det godt å treffa likesinna og å få snakka ut om felles problem. Til alt hell vart både sommaren og hausten svært god og dette retta opp mykje av den avlingsreduksjonen me opplevde frå våren av.

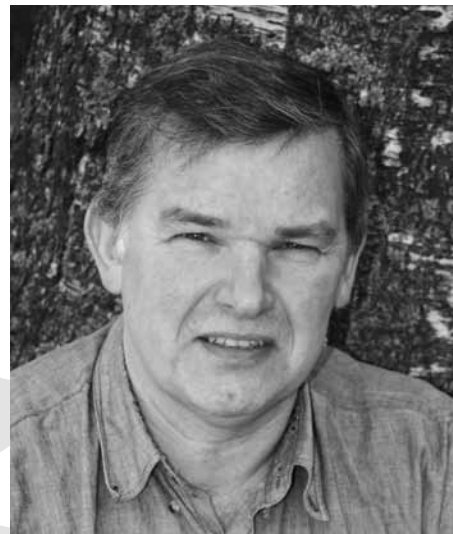
I Vindafjord har bondelaga i kommunen gått saman om å danna «Vindafjordbonden AS». Målet med organisasjonen er både indremedisinsk og ytremedisinsk. Gjennom å styrkja trua på seg sjølv og på det landbruket i Vindafjord står for, vil medlemmane visa omverda kva landbruket betyr både som økonomisk verdiskapar og for kulturlandskapet. Gjennom «Vindafjordbonden» vil medlemmane bli ein gjeng som «vil vekst», både for seg sjølv og for gruppa. Organisasjonen vil bidra til auka statusen for alle bønder og land-

bruket hjå folk flest og hjå styresmakterne. Dette er eit lokalt initiativ på eit positivt og framtidsretta bondeopprør for å løfta den norske bonden. Det er når me dreg i lag, me kjem lengst.

Berre om lag 10% av arealet i Rogaland er dyrka eller dyrkbar jord. Rundt mange av tettstadene i fylket er andelen av dyra eller dyrkbar jord mykje høgare. På dette avgrensa arealet finn me noko av landets viktigaste jordbruksområde, landets kanskje mest ettertrakta utbyggingssareal og eit mykje brukt friluftssareal. I tillegg finn me store verneinteresser både på natur- og kultursida.

Professor Dag Jørund Lønning ved Høgskulen for landbruk og bygdeutvikling har siste år gitt ut ein interessant arbeidsrapport, «byfolk om bønder». I rapporten er det gjort greie for ei undersøking som er utført i Sandnes sentrum om kva menneskjer som nyttar Sandnes sentrum (byfolk) meiner om landbruk, jordvern og kulturlandskap. Heil 93% av dei som bur i Sandnes kommune seier at jordvern er «veldig viktig». For dei som bur andre stader i jærregionen er talet 91%, medan 83% av dei som bur utanfor regionen meiner at eit aktivt jordvern er «veldig viktig». For politikarar og samfunnsplanleggjarar må dette vera eit svært sterkt signal om at jordvern er viktig i arealplanlegginga. Jorda er grunnlage for heile matproduksjonen og den må forvaltast med respekt. Fylkesdelplanen for langsiktig byutvikling på Jæren er eit viktig styringsreiskap for jordvernsspørsmål i fylket og den må følgjast opp.

2013 var eit valår, og valet gav oss ei blå-blå mindretalsregjering med støtte frå KrF og V. Det var svært overraskande at Frp, det partiet som har argumentert mest for store omveltningar i landbrukspolitikken, fekk ansvar for landbruksdepartementet. Den nye landbruksministeren, Sylvi Listhaug, var raske med å besøkja Rogaland der ho mellom anna besøkte mjølkebonde Sindre Årsvoll i Sandnes og gartner Jone Wiik i Klepp. Rogaland Bondelag fekk også eit møte med Statsråden. Me tok opp utfordringa med jordvern og eit effektivt tollvern og at landbruket treng forutsigbarhet og stabile rammer.

Bondelaget er ikkje imot ei kvarform for endring eller forenkling, men det er viktig å få vurdert effekten av forslaga. Politikken må bygge på kunnskap for å oppnå måla om forutsigbarhet og reformer som kan gi auka lønnsmed for bonden. Dette vert krevjande og me har alle eit ansvar til å påverka dei politiske vedtaka som blir tekne. Det er som kjent nærast grasrota me har størst påverknad.

Rogaland Bondelag har denne hausten bruk mykje tid på politisk arbeid. Dette er eit arbeid som me vil halda fram med i 2014. Jordbruksforhandlingane til våren vil bli den første verkelege testen på regjeringa sin landbrukspolitikk.

Målfrid slutta på kontoret ved årsskifte for å bli pensjonist. Me er Målfrid stor takk skyldig for den store innsatsen som ho har lagd ned for Rogalands bondene. Samstundes ønskjer me Are H. Braaten velkomen som ny medarbeidar på kontoret.

Til sist vil me takke alle tilsette og tillitsvalde for ein solid arbeidsinnsats i året som ligg bak oss.

*Stavanger den 10. februar 2014
Ola Andreas Byrkjedal*

Årsmøte i Rogaland Bondelag 2013

Årsmøtet i Rogaland Bondelag vart avhalde fredag 8.- lørdag 9. mars på Scandic Stavanger Forus. Møteleiar var Arnstein Gilje. Sentrale tema var jordbruksforhandlingane 2013 v/ nestleier i Norges Bondelag, Berit Hundåla.

Korrigerering av deltakarliste:

Alle deltakarane vart registrerte og ved møtestart var det 62 utsendingar frå 31 lag. Frå styret møtte alle 7 representantane. 3 medlemmar frå årsmøtet i Norges Bondelag, ein representant frå RBU, 2 representantar frå RBK og eit medlem av representantskapet i Norges Bondelag. Totalt var det 78 røysteføre. Frå Norges Bondelag deltok 1. nestleiar Berit Hundåla. I tillegg var det fleire gjester.

Godkjenning av innkalling og sakliste

Fylkesleiar Ola Andreas Byrkjedal ønskte utsendingane, æresmedlemmar og gjester velkommen og gav ordet til møteleiar, Arnstein Gilje som refererte innkalling og sakliste. Det var ingen merknader. Møteleiar erklærte møtet for lovleg sett og gjorde møtet ope for pressa med høve til å lukka møtet, dersom saker skulle tilseia det.

Til å skriva under møteboka vart følgjande valde:

Kåre Søyland frå Gjesdal Bondelag og Inga Steinsland frå Bjoa Bondelag.

Til medlemmar i resolusjonskomiteen vart følgjande valde:

Leiar Bente Gro M. Slettebø, Bjerkreim Bondelag, Ole Andreas Aarsland, Varhaug Bondelag, Svein Nesheim, Vats Bondelag, Helge Todnem, Randa-berg Bondelag og May Ann Levik Forsand Bondelag, Sonja Herikstad Skårland, styret i RB. Marianne Osmundsen frå kontoret var sekretær.

Leiaren sin tale:

I talen frå Ola Andreas Byrkjedal var tema blant anna følgjande:

- Stortingsmeldinga "Velkommen til bords" hadde ein store forventningar til.

Bondesongen.

- Brotet i forhandlingane, stor skuffelse på staten sitt tilbod.
- Aksjonane i samband med brotet, hektisk og inspirerende.
- Verdskapinga i landbruket, primærleddet. Rapport lagt fram i 2012.
- Importvern, overgang til % på enkelte vareliner innan ost og kjøt. Felles uttale saman med LO Rogaland og NHO Rogaland.
- Miljø.
  - Biologisk mangfald, beiting og gjengroing.
  - Optimal bruk av husdyrgjødsel
  - Revidering av gjødselsforskriftene.
  - Grøfttilskot, regelverket ikkje klart enno.
  - Økologisk landbruk
  - HMS arbeid på garden.
- Jordvern, auka matproduksjon i takt med auken i befolkninga. Eit sterkare jordvern gjennom endring av grunnlova og jordlova.
- Rovvilt. Ikkje ynglande rovvilt i Rogaland, unnatak på kongeørn.
- Val 2013. Vi skal få fram forskjellane i landbrukspolitikken.
- Medlems-organisasjonsarbeid. Vi får gjennomslag på saker som vi tek initiativ til. Aktive lokallag. Vi er største fylkeslag, viktig med nye medlemmar. Syna igjen i samfunnsdebatten.
- Meiningsfyltyrke. På lag med naturen. *Det er når vi dreg i lag, at vi kjem lengst.*

På grunnlag av leiarens tale, vart det opna for debatt. Følgjande hadde ordet i debatten:

Bernt Palle Nærland, Sven Roald Tengesdal, Ole Andreas Aarsland, Askild Eggebø, Sigmund Svendsen, Arne Berge, Øyvind Voilås, Jan Tore Reve, Bente Gro Slettebø, Jofrid Torland Mjåtveit, Torbjørn Nordland (RBS), Geir Jone Pollestad.

Nokre punkt frå debatten:

- Medlemskontingent
- Jordvern, utbyggingspress
- Jordvern i forhold til verneforskrifter
- Grøfttilskot
- Bondens inntekt, matproduksjon
- Val 2013
- Treng landsiktige rammevilkår
- Brotet, bra
- Importvern, kva er viktigast - norsk eller utanlandsk landbruk?
- Pelsdyr
- Verdskapingsrapporten i landbruket
- Matmelding, "Frå jord til bord", landbruket ikkje til for bonden, men for matproduksjon til folket
- Svarthalespove, takk for støtte
- Mjølkeproduksjonen – berebjelken i landbruket
- Bondelaget og bonden må vera synlege. Det er bare vi som kan produsera mat.

- Stort underskot i marknaden på norskprodusert storfekjøt. Behov for 80.000 ammekyr for å dekke marknaden.
- Ønskjer kvalitetstilskot på storfekjøt

Fylkesleiar Ola Andreas Byrkjedal oppsummerte og takka for gode diskusjonar.

Møteleiar takka for godt engasjement og gjekk vidare på sakslista.

Sak 1. Årsmelding

Nestleiar i styret Per Inge Egeland gjekk gjennom årsmeldinga og kommenterte enkelte punkt.

Kåre Søyland, Gjesdal Bondelag kommenterte styret si haldning i forhold til krav om beiting.

Årsmelding for 2012 vart samrøystes godkjend.

Sak 2. Rekneskap for 2012

Org. sjef Olav Sande gjekk gjennom rekneskapen .

Det var ingen spørsmål/kommentarar til rekneskapen.

Rekneskapen for 2012 vart samrøystes godkjend.

Sak 3. Innkomne saker

Det var ingen innkomne saker til årsmøtet.

1.nestleiar i Norges Bondelag, Berit Hundåla, hadde innlegg på tema.: ”Nye moglegheiter”

Følgjande tema vart tatt opp i hennar innlegg:

- Brotet i jordbruksforhandlingane i 2012.
  - Statens tilbud var ein nedtur ut frå signala i landbruksmeldinga.
- % toll viktig for målpris
- Val 2013
  - Vårt bidrag i valkampen er å synleggjera konsekvensane innan distriktsprofil, matproduksjon og auke i matproduksjonen på line med befolkningsauken.
- Pengar på bordet.
  - AP, SP, SV treng distriktsstemmer.
- Jordbruksforhandlingane 2013
  - Må få meir enn kronemessig lik utvikling. Inntekta i landbruket er bygd på pris i marknaden og budsjettmiddel.
  - Bruk av verkemiddel, struktur.
  - Krav i 2012 kr 50 000,- pr årsverk, tilbud kr 13 000,- pr årsverk.
- Tydelegare distriktsprofil, rapport frå utval.
  - Eit politisk ønske om rapport
  - Bruken av verkemiddel
  - Utviklinga i norsk landbruk
  - Fleire uprioriterte tiltak for distriktslandbruket
  - Ikkje omfordela verkemiddel frå sentrale område
- Auke i storfeproduksjonen, meir pengar på bordet.
- Arbeidsgruppe korn.
  - 35 000 da kornareal ut av produksjon dei siste 20 åra.

- Bodskap – meir pengar på bordet, høgare inntekt.

Etter Berit Hundåla sitt innlegg hadde følgjande ordet:

Sven Martin Håland, Øyvind Steinnes, Norleif Fjellheim, Geir Jone Pollestad, Arne Berge, Bjarne Undheim, Jofrid Torland Mjåtveit, Gudmund Oremo, Willy Finnbakk og Ola Andreas Byrkjedal.

Nokre punkt frå debatten:

- Inntektsnivå, må tena betre i landbruket
- Må vera offensive i forhandlingane
- Spissing av verkemiddel ned på gardsnivå
- Tilskota er ein del av driftsinntekta
- Prisnedskrivning på kraftfôr må aukast/brukast meir aktivt.
- Distriktsjordbruk, må ikkje gløyma at det er mindre bruk, også i sentrale område, som har behov for økonomisk løft.
- Kva er kortreist mat? Norsk mat er kortreist.
- Prisnedskrivning på korn må reduserast. Gris,egg og fjørfe må ta prisen ut i marknaden.
- Vi må ha bønder overalt, matproduksjon i heile landet.

Berit Hundåla takka for mange gode innlegg/synspunkt frå årsmøteutsendingane. Ho kommenterte fleire innlegg og gav utfyllande kommentarar.

Det vart i løpet av ordskipta fremja fleire forslag til resolusjon frå årsmøtet.

Resolusjonskomiteen arbeider vidare med forslaga og vil koma med ei tilråding på tal og innhald.

Temaforedrag:

Tom Hetland frå Stavanger Aftenblad var invitert med innlegg på tema:

”Eit politisk skråblikk framføre stortingsvalet”

Tom Hetland hadde ei analyse på moglege regjeringsalternativ etter valet.

Vidare hadde han gode analysar på partia sine samanfallande standpunkt og partia sine ulike standpunkt i moglege regjeringsalternativ.

Dei ulike partia sine standpunkt i landbrukspolitikken var og tema der forskjellane mellom partia kom godt fram.

Fylkesleder Ola Andreas Byrkjedal.

F.v. Per Inge Egeland, Gette Eidesen, Liv H. Svendsen (RBK) og Ola Andreas Byrkjedal.

Gode tilbakemeldingar

Etter innlegget til Tom Hetland hadde følgjande ordet:

Hallgeir Langeland- stortingsrepresentant frå SV, Sven Martin Håland, Øyvind Voilås, Berit Hundåla, Hadle Nevøy - landbruksdirektør fylkesmannen, Kjell Andreas Heskestad, Arnstein Gilje.

Nokre punkt frå ordsiftet:

- Stem på meg, valkamp.
- Importvernet avgjerande
- Skal vi ha same krav i jordbruksforhandlingane, raudgrønt – blåblått?
- Krava i jordbruksforhandlingane er etter landbruket sitt behov, ikkje etter farge på regjering.
- Har bonden eit problem med blåblått –det er det norske folk som har eit problem.
- Jordvern – blåblått er farleg.
- Kjedemakt, prissetting av matvarer.

Tom Hetland avslutta ordsiftet.

Lukka møte

Årsmøtet vart lukka. Det er årsmøteutsendingane og tilsette på kontoret som deltek på denne typen lukka møte.

Berit Hundåla orienterte om følgjande:

- Regelverk på uravstemming. Melding om uravstemming må motparten få beskjed om før forhandlingane startar.
- Aksjons”beredskap”
  - Lokale punktaksjonar
  - Fylkesvise aksjonar
  - Sentrale aksjonar

Om det også i år skulle verta brot i forhandlingane, kan noko av det som vart planlagt og gjennomført i fjor, nyttast. Men nye former for aksjonar må også planleggast.

I ordsiftet etter innlegget kom det fram synspunkt som fylkeslaget vil ta med seg i det vidare arbeid i si planlegging.

Slutt første dag.

Middag om kvelden

Under middagen vart Tysvær Bondelag utnemnd til årets lokallag i Rogaland. Prisen er ei møteklubb med inngravering og eit pengebeløp på kr 5000,-. Det var Ola Andreas Byrkjedal som delte ut prisen. Tysvær Bondelag vert nominert til årets lokallag nasjonalt, den prisen vert delt ut på årsmøtet til Norges Bondelag. Leiar i Rogaland Bygdekvinneleg Liv H Svendsen takka fylkeslaget for godt samarbeid.

Dag 2

Sak 4. Budsjett for 2013

Org. sjef Olav Sande la fram styret sitt forslag til budsjett.

Vedtak: Forslag til budsjett vart godkjent.

Sak 5. arbeidsplan for Rogaland Bondelag 2013 – 2014

Styremedlem Sonja Herikstad Skårland la fram styret sitt forslag til arbeidsplan.

Følgjande hadde ordet: Norleif Fjellheim. Helge Todnem, Øyvind Steinnes, Svein Helge Høyvik, Per Inge Egeland, Berit Hundåla, Ole Andreas Aarsland, Ola Andreas Byrkjedal. Bente Gro M Slettebø fremja følgjande forslag til nytt punkt i arbeidsplanen under punkt – Delta i samfunnsdebatten:

- Minst ein i styret bør vera aktiv på sosiale medium.
- Alle lokallag skal i løpet av året få tilbod om hjelp til å oppretta heimeside. Samrøystes vedtatt.

Innspel frå Norleif Fjellheim (valkomiteen - gjest)

- Areal og ressursforvaltning.
  - Følgja opp/overvaka jordvernsi-

tuasjonen i kommunane. Arbeida for å tilbakeføra matjord til anna jordbruksareal ved omdisponering. Arbeida for å få nye forskrifter på dette temaet inn i plan og bygningslova.

- Auka kompetansen i lokallaga innan planarbeid i kommunane.
- Hjelpa til og oppfordra lokallaga til engasjement i plan- og regulerings saker på kommunenivå.
- Gå aktivt inn i ulike vernesaker som kjem opp til behandling.
- Innspel frå Norleif Fjellheim vart oversendt styret.

Resolusjonar

Det var forslag på følgjande resolusjonar:

- Ny trasé for E39 gjennom Rogaland. Lagt fram av Bjerkreim Bondelag
  - Ved avstemming vart forslaget med møteleiar si dobbelstemme avvist.
- Spissing av verkemidla. Lagt fram av Lund Bondelag.
  - Sak innan jordbruksforhandlingane. Lund Bondelag bør gje innspel til neste års jordbruksforhandlingar
- Tydelegare distriktsprofil. Lagt fram av Time Bondelag.
  - Vart omgjort til uttale, som skulle sendast styret i Norges Bondelag.

Uttale frå årsmøtet Rogaland Bondelag 2013

Distriktsprofil

Uttalen byggjer ikkje på ein fullstendig gjennomgang av rapporten. Tydelegare distriktsprofil.

Mandatet frå St. meld 9, 2011-2012 om tydelegare distriktsprofil skal og forenkla verkemiddelbruken og han skal heller ikkje verta avgrensa av ordningar og innretningar i meldinga.

Struktur og distriktsverkemiddel er

begge viktige element for eit landbruk med variert bruksstruktur i heile landet.

Årsmøtet finn grunn til å setja spørsmålsteikn ved eit eintidig fokus på distriktspolitiske verkemiddel og ikkje strukturpolitiske middel i rapporten.

Årsmøtet meiner den sterke strukturutviklinga i mjølkeproduksjonen er den viktigaste grunnen til at område med mange mindre bruk, grunna geografiske forhold, ikkje har delteke i denne utviklinga. Referansebruka (s 65) nr.12 og 13 (minste og største 1/3) viser stor skilnad på inntekt frå 99-2010. Rapporten har lite eller ikkje drøfta moglegheit av å bruka strukturmiddel framfor distriktsmiddel.

Innføring av TDP klasse A og B for å bidra til inntektsutjamning, bryt med forenkling og historisk grunngeving for å kompensera for geografisk betinga driftsulemper.

Årsmøtet vil også peika på auken i distriktsverkemiddel i åra 2009-2012 på 450 mill. Utslaget av dette er det for tidleg å sjå heile resultatet av.

Oversendt styret for vidare oppfølging, skal sendast til Norges Bondelag.

Resolusjonskomiteen fremja følgjande resolusjon, utarbeidd på bakgrunn av ordskiftet på årsmøtet:

Resolusjon frå årsmøtet i Rogaland Bondelag 2013.

Utan importvern og jordvern stoppar landbruket.

Importvernet og matjorda er avgjerande om ein skal auka norsk matproduksjon

- Regjeringa har lova å sikra ein auke i norsk matproduksjon i takt med befolkningsauken, som er omlag 1% per år.
- Regjeringa må nytta seg av retten til å ha eit best mogleg fungerande

importvern for norskproduserte varer.

- Utan importvern vil det vera umogleg å ha produksjon i heile landet.
- Matjorda må ein ta vare på, ho må ikkje brukast til anna verksemd. Dette for at våre etterkommarar skal kunna produsera sin eigen mat.

Landbruket treng langsiktige planar og inntektsmoglegheit som gjer at næringa kan fornyast og vidareutviklast ut frå framtidige behov. Då er importvernet avgjerande, og matjorda ein føresetnad.

Etter ordskiftet vart forslaget til resolusjon samrøystes godkjent.

Orientering frå U – landsutvalet

Leiar i U – landsutvalet, Elisabeth K. Nesheim, orienterte om arbeidet i Kamerun gjennom 50 år. Fleire landsbyar har fått god hjelp innan brubygging, brønngaving, skule og helsetilbod og økonomisk rettleiing/spareklubbar. Basis for arbeidet er involvering og nytte av lokale ressursar. U – landsutvalet har to lokalt tilsette prosjektleiarar. Representant frå U-landsutvalet er med 3 – 5 års mellomrom i Kamerun, møter prosjektleiarane og ser på resultatata.

Sak 6. Val

For å få ein oversikt på kor mange delgatar med stemmerett som var tilstades, vart det teke opteljing. Det var 72 delegatar med stemmerett.

Leiar i valkomiteen, Sigmund Slettebø, orienterte om valkomiteen sitt arbeid. Innstillinga frå valkomiteen er samrøystes. Ordstyrar leia valet.

1. Leiar for eit år

Etter forslag frå valnemnda vart Ola Andreas Byrkjedal gjenvald som leiar med 70 stemmer. 2 blanke stemmer.

2. Val av to medlemmar til styret for to år

Forslag frå valnemnda:

Representant frå Ryfylke:

Lisa Breiland. Vart vald med 70 stemmer. 1 blank.

Representant frå Nord Rogaland:

Jan Idar Haugen.

Forslag frå May Ann Levik:

Som motkandidat til Jan Idar Haugen vart Gette Eidesen føreslått.

Ved avstemming fekk Jan Idar Haugen 38 stemmer, Gette Eidesen fekk 32 stemmer, 1 blank og 1 vart forkasta. Jan Idar Haugen vart vald som styremedlem.

Ev. Helge Todnem, Ole Andreas Aarsland, Ola Andreas Byrkjedal, Arnstein Gilje, Per Inge Egeland og Olav Sande.

3. Val av nestleiar for eit år

Etter forslag frå valnemnda vart Kjell Andreas Heskestad vald med 68 stemmer. 4 blanke.

4. Tre varamedlemmer til styret for 1 år

Forslag frå valkomiteen

1. varar: Arnstein Røyneberg, Sola
2. varar: Ane Waage Haakull, Tysvær
3. varar: Jarle Ravnås, Strand

Forslag frå Gudmund Oremo: Jarle Ravnås som motkandidat til Arnstein Røyneberg. Ved avstemming fekk Arnstein Røyneberg 70 stemme, Jarle Ravnås 2 stemmer. Arnstein Røyneberg vald som 1. varamedlem

Forslag frå May Ann Levik : Gette Eidesen som motkandidat til Ane Waage. Ved avstemming fekk Ane Waage 43 stemmer og Gette Eidesen fekk 27 stemmer. 2 blanke stemmer. Ane Waage er vald til 2. varamedlem.

Jarle Ravnås vart vald som 3. varamedlem med akklamasjon.

5. Fem utsendingar til årsmøtet i NB for 2 år

Frå Nord-Rogaland:

Jan Idar Haugen, Skjold

Frå Ryfylke:

Jarle Ravnås, Strand

Frå Jæren:

Arne Berge, Time
Bjørn Friestad, Søre Hå
Bernt Palle Nærland, Sandnes
Valde med akklamasjon.

6. 11 vararepresentantar til årsmøtet i Norges Bondelag

1. Ane Waage Haakull, Tysvær
  2. Bente Gro M. Slettebø, Bjerkreim
  3. May Ann Levik, Forsland
  4. Roar Lima Grødeland, Orre
  5. Kåre Søyland, Gjesdal
  6. Inga Steinsland, Bjoa
  7. Jostein Sleveland, Helleland
  8. Guttorm Gudmestad, Rennesøy
  9. Ole Magnar Birkeland, Sauda
  10. Rasmus Bø, Fogn
  11. Olav Sande, organisasjonssjef
- Valde med akklamasjon

7. Ordstyrar for leiarmøtet i 2013 og årsmøtet i 2014

Per Inge Egeland, Hjelmeland
Varaordstyrar:
Ole Andreas Aarsland, Varhaug
Valde med akklamasjon.

8. 4 medlemmar med vararepr. til valnemnda for årsmøta i 2014 og 2015

Frå Jæren:

Sigmund Rangén, Varhaug
Vara: Jone Fosse, Time

Frå Dalane:

Svein Roald Tengedal, Bjerkreim
Vara: Gaute Urdal, Sokndal

Frå Ryfylke:

Gerd Johanne Bø, Fogn
Vara: Olav Dysjaland, Rennesøy

Frå Nord-Rogaland:

Jørn Apeland, Sandeid
Vara: Kjell Thomas Kirketeig, Ølen
Valde med akklamasjon.

9. Leiar og nestleiar i valnemnda:

Leiar: Sigmund Slettebø, Eigersund
Nestleiar: Roar Lima Grødeland, Orre
Valde med akklamasjon.

Ordet fritt – helsingar

Helsing frå Torleif Stople frå Landkreditt.

May Ann Levik frå verveutvalet, god innsats i vervearbeidet i 2012, stå på i 2013.

Olav Varhaug, frå Rogaland Bygdeungdomslag.

Styreleiar Ola Andreas Byrkjedal takka Per Inge Egeland, Gette Eidesen og Liv H. Svendsen frå RBK for godt arbeid og god innsats i styret, samt møteleiar og tilsette.

*Arnstein Gilje
Inga Steinsland
Kåre Søyland
Olav Sande, referent*

Styret og utval i Rogaland Bondelag – 2013

Styret:

Ola Andreas Byrkjedal
Kjell Andreas Heskestad
Sonja Herikstad Skårland
Lisa Breiland
Jan Idar Haugen
Olaug Johanne Vikingstad (RBK)
Olav Varhaug (RBU)
1.v.m. Arnstein Røyneberg
2.v.m. Ane Waage Haakull
3.v.m. Jarle Ravnås

Informasjonsutvalet:

Kjell Andreas Heskestad
Bente Gro M. Slettebø
Lisa Breiland
Sigbjørn Andreas Hofsmo
Svein Ståle Kolstø

Grøntutvalet:

Ståle Runestad
Ola Sunde
Terje Pundsnes
Odd Sele
Arne Vagle, Jæren Forsøksr.

Jordvernutvalet:

Gette Eidesen
Torgeir Kinn
Arnstein Røyneberg
Erik Thoring, Naturvern f. i Rog
Hans Aarsland, Jordv. f. Rogaland

Verveutvalet:

Geir Oluf Hareland
Solveig Øie
Kjell Andreas Heskestad

U-landsutvalet:

Elisabeth K. Nesheim
Terje Øen, TINE M. Sør BA
Synnøve Jørgensen
Kari Rege Nilssen

Samarbeidsrådet:

Olav Røysland
Ola Andreas Byrkjedal
Hanne Våland
Askild Eggebø
Aasne Aasland
1.v. Morten Malmin
2.v. Lodve Håland
3. v. Einar Sunde

F.v. Sonja Herikstad Skårland, Ola Andreas Byrkjedal, Lisa Breiland, Jan Idar Haugen, Kjell Andreas Heskestad. Ikke tilstede: Olaug Johanne Vikingstad (RBK) og Olav Varhaug (RBU).

Samarbeidsutvalet rb/gj.:

Ola Andreas Byrkjedal
Kjell Andreas Heskestad
Olav Sande
Gjensidige Forsikring:
Torbjørn Bø

Diverse adresser/kontakter

Arna Høyland, Leder i valg nemda
i Norges Bondelag

Æresmedlem i fylkeslaget:

Einar K. Time, Stavanger
Bjarne A. Undheim, Time
Karl Bråдли, Bjerkreim
Svein Helge Harbo, Nærbø

Utsendinger til Norges Bondelag:

Ola Andreas Byrkjedal, Gjesdal
Kjell Andreas Heskestad, Lund
Jan Idar Haugen, Skjold
Lisa Breiland, Finnøy
Arnstein Røyneberg, Sola
Sonja Herikstad Skårland, Time
Arne Berge, Time
Bjørn Friestad, Søre Hå
Bernt Palle Nærland, Sandnes
Bente Gro Slettebø, Bjerkreim
Kåre Søyland, Gjesdal
Inga Steinsland, Bjoa

Næringspolitiske saker

Uttale til jordbruksforhandlingane 2013.....	9
Revidering av forskrift for vern av Svarthalespove	14
Regionplan for Jæren 2013 – 2040	15
Endringar i jordlova § 12 – deling	16
Forskrift for krav om løsdrift og mosjonkravet	16
Hold og velferdsforskriftene for produksjonsdyr.....	17
Innskrenkingar i odelskretsen og odelsfrigjerings.....	17
Nasjonal kampanjedag.....	18
Vassdirektivet, dialogmøte	19
Jordvernsstein, henvendelse fra Randaberg Bondelag	19
Gladnyhet for saftprodusentar på Jæren og Ryfylke.....	20

Uttale til jordbruksforhandlingane 2013

Uttalen frå Rogaland Bondelag er på grunnlag i uttale frå 23 lokallag, Questback frå 25 lokallag, uttale frå grøntutvalet, og 11 ulike organisasjonar. Alle uttalar er lagt fram for styret. I tillegg har styret hatt samrådsmøte med landbruksrelaterte organisasjonar i fylket.

Generelt

Rogaland er eit av Norges fremste landbruksfylke med om lag 20% av dei grovfôrbaserte dyreslag og om lag 30% av dei kraftfôrbaserte dyreslag i landet. Vidare har vi om lag 10 % av landet sitt jordbruksareal og 30 % av innmarksbeite.

Verdiskapinga i primærlandbruket i fylket er om lag kr 1,8 milliardar. Marknadsinntektene utgjer kr 4,17 mrd og tilskot kr 1,2 mrd. Sysselsettinga i landbruket er berekna til 6500 årsverk. Av den totale verdiskapinga frå jordbruket kjem 52% frå mjølkeproduksjon, 13% frå sauehald og 12% frå svinhald. 57% av landbruket si verdiskaping i fylket kjem frå dei 7 kommunane på Jæren.

Størstedelen av veksten i landbruket dei siste åra har vore i Jær-regionen. Det er positivt med eit sterkt landbruksmiljø som viser vilje og interesse for å styrka sin posisjon. Sjølv om ein regi-

strerer auke i produksjonen på Jæren, ser vi også her at urovekkjande mange bønder avviklar landbruksproduksjonen på grunn av dårleg inntening i landbruket og går over i anna yrke.

I andre delar av fylket er det jamt over reduksjon for landbruksnæringa. I kommunane Sokndal og Lund sør i fylket, er talet på søkjarar av produksjonstilskot næraste halvpart dei siste 10 åra. Noko tilsvarende situasjon vil ein og finna i andre kommunar i Dalane og Nord-fylket. Får ein ikkje snu denne trenden snart, vil landbruksmiljøet fort forsvinne og bruk og produksjon vil verta lagt ned. I neste omgang får det fort konsekvensar for sysselsettinga, busetnaden, kulturlandskapet og matproduksjonen.

1. Målsettinga om eit aktivt landbruk over heile landet må stå fast Dette vil Rogaland Bondelag prioritera:

1. Økonomien i mjølk- og kjøtproduksjon må betrast monaleg
2. Beitebruken på både småfe og storfe må aukast, beitetilskot er ein god stimulans.
3. Frakttilskot bør utviklast vidare innan kraftfôr- og grøntsektoren.

Vidare vert følgjande påpeika som viktige forbetnings område.

- Lønnsemda i kornproduksjon må betrast, kvalitetsbetaling må vidareutviklast.

- Langsiktig ordning for investeringsstøtte for dei grøvfôrbaserte dyreslag.
- Rogaland Bondelag ber om ei utgeing på konsekvensar for total mjølkeproduksjon om mistekvota vart hevja opp til 100 000 liter.
- Rekruttering i landbruket er eit tema som må prioriterast i tida framover
- Kr 1500,- pr slakta storfe over 250 kg i klasse O, utbetaling over slakteoppgjøret.
- Rogaland Bondelag vil på det sterkaste gå mot omfordeling av midlar, særskilt ikkje frå sentrale jordbruksområde til andre område i landet.

2. Pris

Innføring av % toll på drikkemjøl, innføring av % toll på faste ostar bør i dette jordbruksoppgjer syne resultat med høgare målprisar på mjølk. For storfekjøt tek ein det som sjølv sagt at Nortura tar ut den beste pris som er mogleg i marknaden og at Norges Bondelag overvake prissettinga til produsent.

Innan produksjon av svinekjøt og egg er marknadssituasjonen bekymringsfull. Det er overproduksjon av svinekjøt og egg. For desse to dyreslag er det svært viktig å få kontroll på produksjonen og auka sal i marknaden. Ingen av desse produksjonane tek ut målpris og det er store innbetalningar pr kilo kjøt/egg til omsetningsrådet.

Omsetningsrådet sett i verk tiltak for å handtera overproduksjonen. Styrking av importvernet for å auke den norske matproduksjonen ut frå landbruksmeldinga sine målsettingar om auke i matproduksjonen i takt med befolkningsauken må vidareutviklast.

For å dekkja gapet i inntekt mellom lønnsnivået i industrien og landbruket bør det dekkast inn med bruk av budsjettmidlar. Dette gapet i inntektsnivå kan ein ikkje dekkja inn frå marknaden aleine.

Endelig vurdering av målpris må gjerast i samarbeid med markedansvarlege organisasjonar og avtalepartane.

Rogaland Bondelag støtte forslaget om å flytte egg og kjøt frå sau/lam ut av målprisordninga og over i volummodell slik som storfe er i dag.

Det vert difor ikkje forslag på målpris for dei produksjonane.

Målprisar:

- Målprisen på mjølk bør løftast med om lag 35 øre pr liter.
Geitemjølk bør løftast 35 øre pr liter.
- Grøntsektoren. Grøntutvalet tilrår ein generell auke i målprisen på 5% i gjennomsnitt. Varer som best toler auke i målprisen må prioriterast.
- Vert målprisen på korn auka må det kompenseras, slik at prisen på kraftfôr ikkje stig utover det som kan dekkast inn av reell auke i pris i sluttmarknaden.
- Målprisen på gris må aukast med kr 1,- pr kilo for å dekkja inn kostnadsauken på kraftfôr.

3. Budsjettoverføringar

Prioritering av ulike type budsjettmidlar
I Rogaland vil ein prioritera følgjande verkemiddel:

1. Meir midlar til beiteltilskot, husdyrtilskot, og fraktutjamning.
2. Meir midlar til investering.
3. Meir midlar til velferdstiltak.

Kompensasjon for auka kostnad i korn / kraftfôr

Vi legg til grunn at husdyrproducentane får kompensert ein eventuell høgare kraftforpris pga høgare målpris på korn. For den delen av kostnadsveksten på kraftfôr som ein ikkje kan ta ut med auke på prisane i sluttmarknaden må prisauken på kraftfôr kompenseras med budsjettmidlar. Kraftfôrprisen må senkas. Prisnedskrivningstilskotet må difor aukast meir enn ein eventuell auke i kornprisen.

Det er viktig at ordninga har eit system som fangar opp konsekvensar

om verdsmarknadsprisen skulle verta høgare enn målpris på norsk korn.

Investeringsmidlar

Det er nødvendig med store investeringar i rogalandslanndbruket.

Mjølkeproduksjon er i dag ein kapitalkrevjande driftsform, og den berande produksjonen i distrikta. Investeringstøtteordningane må og verta innretta slik at mindre bruk får ta del i desse ordningane.

Innan småfeproduksjon og ammeku / storfekjøtt er det og behov for fornying av bygningsmaterialet. Fylkeslaget meiner kun grovfôrbaserte produksjonar må få tildeling av investeringsmidlar gjennom Innovasjon Norge.

Fraktordningar

Fraktutjamning er eit viktig tiltak for utjamning av fraktkostnadane i landbruket. Desse midlane vert nytta målretta inn i distriktslandbruket som ein kostnadsreducerande faktor som alle aktive brukarar får ta del i.

- Etablerte fraktutjammingsordningar bør vidareutviklast.
- Det bør opprettast ei arbeidsgruppe for å sjå på ulike ordningar for frakttilskot innan grøntnæringa.
- Frakttilskot innan pelsdyrnæringa må vidareførast.
- Ordningar for frakttilskot på korn og kraftfôr må vurderast opp mot distriktpolitiske mål.

Innretting av verkemiddel

I Rogaland er det store forskjellar innan geografi, struktur, klima og kommunikasjon. For at vi skal ha eit landbruk i heila fylket er det nødvendig med god distrikts- og strukturprofil i tilskotsordningane.

- Dagens strukturprofil bør vidareførast.
- AK- tilskotet skal gå til aktive brukarar. Målet må vera å få ei form på ordninga slik at det er aktive bønder som får AK- tilskot, dei som produserer og nyttar foret.
- For fleire år sidan vart omrekningsfaktoren for kulturbeite sett ned frå 0,7 til 0,6. For å auka bruken av beite innan småfe - og storfehold og for å byggja opp under satsinga på meir beitebruk, vil fylkeslaget be om at faktoren vert sett opp til 0,7
- Utmarksbeitetilskot må aukast med kr 70,- pr dyr.
- Organisert beitebruk må styrkast, satsen må aukast opp til kr 50,- pr dyr, p.g.a. stor kostnadsauke i jordleige, transport og tilsyn.

- For å nytta utmarka vert det lagt ned store utgifter til gjerdehold. Det bør verta innført tilskott til oppsett av gjerde for beitende dyr.
- Satsen på kulturlandskapstilskotet bør hevjast. Denne ordninga gjeld alle brukara uansett tilskottsonen.
- Økonomien i kornproduksjonen må betrast, for å få ein betre arealproduktivitet bør noko av arealtilskotet vris over til eit grunnstilskot på levert korn til mottak.
- Kvalitetsbetaling på korn må vidareutviklas.

4. Velferdsordningane

Ordninga for ferie og fritid og sjukdom og svangerskap som vert halde fram som dei viktigaste ordningane .

- Utgiftene med ferie og fritid er ei kostbar ordning for bonden. Satsane bør halda tritt med den generelle lønnsveksten i samfunnet.
- Innan mjølkeproduksjon bør taket hevjast, kostnadane med avløyning er spesielt høg for denne produksjonen.
- For nye brukarar må det innførast ei ekstra utbetaling for og dekkja opp utgiftene med avløyning det første 1,5 året, ein nybrukarordning.
- Deltidsbonden vert hardt ramma dersom han/ho vert råka av sjukdom, regelverket i sjukelønsordninga må endrast. Ein kan i dag ikkje få både avløyartilskot og sjukepengar.
- Tidlegpensjonsordninga må vidareførast og satsane må følgja den generelle inntektsutviklinga i samfunnet.

5. Erstatningsordningane

6. Korn – kraftfôr

Kornøkonomien

Styrking av økonomien til kornproducentane bør skje ved at det vert innført eit grunntilskot for korn basert på levert vare til godkjent mottak. Deler av arealtilskotet kan nyttast ved finansiering av eit grunntilskot.

Kvalitetsbetaling på korn levert mottak bør vidareutviklast.

Kornproduksjonen i Norge er viktig for målsettinga om auka matproduksjon i takt med befolkningsauken.

Marknadsordninga

Markedsordninga er viktig og ansvaret for ordninga må også framover tilleggjast landbruket gjennom Norske Felleskjøp.

Lisa Breiland. Foto: Mari Medhus Breiland.

Avtalepartane har eit overordna ansvar for at regelverket knytt til marknadsordninga er tilfredstillande.

Det er viktig at ordninga har eit system som fangar opp konsekvensar om verdsmarknadsprisen skulle verta høgare enn målkornpris på norsk korn.

Prisnedskrivinga

Rogaland Bondelag ser på denne ordninga som svært viktig og må hevjest.

Norsk korn utgjør i gjennomsnitt 50-60 % i kraftfôret. I tillegg til norsk korn vert det nytta importert korn, norsk og importert proteinråvarer, fett og ulike tilsetningsstoff, mykje for å få den kvaliteten ein krev i kraftfôret. Prisen på dette er uavhengig av jordbruksavtalen, men styrt av verdsmarkedet og avgifter. Den reelle auken i kraftfôrprisen må leggjast inn i kalkylane der ein finn kor mykje som må til for å kompensera ein auke i kraftfôrprisen.

Kvalitetsprising av norsk korn

Generelt må forbrukarane av kornet – husdyrhaldarane og kraftfôrindustrien – i større grad enn i dag definera kvalitetskrava for norsk korn. Det er vore fokus på kvalitet og det bør setjast klare kvalitetskrav der prisinga av kornet etter kvalitet. Kornlaster med for stort

soppinnhald må forkastast som fôr og prisast lågt eller nyttast til andre ting – t.d energiproduksjon. Slikt korn må fjernast på den enklaste og billegaste måten.

Norge har ikkje beredskapslager for fôrkorn. I ei tid med uroleg verdsmarknad, prisane på korn er ustabile, fleire land som eksportere korn har innført avgrensingar på grunn av tørke og brann.

Det bør innførast eit beredskapslager med fôrkorn i Norge.

Beredskapslager for såkorn er eit samfunnsansvar og må difor finansierast utanfor jordbruksavtalen sine midlar.

7. Kjøtt og egg

Sau / lam

Økonomien innan sau og lam bør betrast.

Rogaland Bondelag er positiv til den auka vektlegginga ein har hatt innan tilskotsordningane for dyr på beite. Desse ordningane bør styrkast ut frå ønskje om matproduksjon på norske ressursar.

Sau og lam er viktige kulturlandskapspleiarar i utmark og fjell. Ein auke i satsane på kr 30,- for sau på utmarksbeite og fjell er nødvendig. Utgiftene til organisering og drift av fjellbeite har gått kraftig opp dei siste åra, det er nå

færre sau / lam på beite i fjellet. Støtte til organisert beitebruk løftast opp på til kr 50,- pr dyr.

Kvalitetstillegget på lam i kvalitet O og betre må utbelast sjølv om taket på husdyrtilskot er nådd. Vert det levert lam med god kvalitet må brukaren få ta del i det uansett tal på dyr det er på bruket.

Rogaland Bondelag foreslår at øvre grense for produksjonstilskot på grasetande husdyr vert oppheva.

Dagens produksjonstilskot for sau over eit år må endrast slik at normalt påsett av lam vert teke med. Normalt påsett kan settast til 25% av vinterfora sau. Det vil fremja utskifting av avlsdyr og dermed avlsframgangen i besetningen.

Egg

Lønnsemda i eggproduksjon er avhengig av marknadsbalanse og kontroll på fôrutgiftene.

Auke i kraftfôrkostnadane med bakgrunn i auka kornpris må kompensierast med budsjettmidlar.

Det er overproduksjon av egg, næringa må få kontroll på produksjonen slik at nåverande målpris kan tas ut og omsetningsavgifta som finansiere overproduksjonen kan reduserast. Det er ikkje rom for auke i målpris på egg.

Gris

Det er overproduksjon på svinekjøt, om ikkje salet aukar vil denne situasjonen gjelde i alle høve ut dette året. Næringa klare ikkje å ta ut målpris. Innbetalinga av omsetningsavgift som finansiere regulering av overproduksjonen er høg. Det er ikkje rom for å auke målprisen på svinekjøt.

Det bør gis ein auke i produksjonstilskot på kr 1000,- på dei første 35 purkene.

For slaktegris bør satsane pr dyr hevjast til kr 30,-.

Det bør ikkje foretas endringar i dagens konsesjonsgrenser for gris.

Storfe/ammeku

Det har i lang tid vore underskot av norsk storfekjøtt på marknaden. Det bør stimulerast til ein auke i produksjonen av norsk storfekjøtt. Nortura som administrer prisløypa for storfekjøtt må oppmodast til å heile tid utnytte marknadssituasjonen for kjøtt. Styret i Rogaland Bondelag tek det for gitt at det er ein god dialog mellom Nortura og Norges Bondelag.

Skal ein få opp produksjonen på storfekjøtt i landet må pris på storfeslakt hevjast i tillegg til andre stimulerings tiltak for å fram kalv til denne produksjonen.

For å stimulera til ein auke i storfekjøttproduksjonen må det innførast eit kvalitetstilskot pr slakta okse/kastrat over 250 kg slaktevekt med min klasse O på kr 1500,- som vert utbetalt over slakteoppgjeret.

Om ikkje ordninga vert praktisert over slakteoppgjeret vil Rogaland Bondelag foreslå at ein oppheve øvre grense for produksjonstilskot på grøvforserte husdyrslag.

Medlemmar i samdrifter kan i dag ha eigen kjøttproduksjon, men får då bare husdyrtilskott dersom det dreier seg om minimum 50 % kjøttferase. Kravet om 50 % kjøttferase bør ikkje gjelde hanndyr.

Pelsdyr

Pelsdyrnæringa er i hovudsak ei distriktsnæring i kombinasjon med andre produksjonar på garden, samanlikna med internasjonal pelsdyrproduksjon er besetningane hjå oss små. Nærast alle pelsdyrskinn vert selde på verdmarknaden. For å oppretthalda distriktsstrukturen som er i næringa er det viktig med stabile ramevilkår med frakttilskot til råvarer og for.

8. Grønsaker, frukt og grønt.

Styret viser til Grøntutvalet sin uttale og støttar opp om den. Styret vil trekkja fram nokre viktige saker grøntnæringa har fokusert på i fleire år:

Grøntutvalet vil på bakgrunn av innkomne uttalar og innspel på møte prioritera følgjande :

- Eit fortsatt sterkt tollvern er viktig for heile den grønne sektoren.
- Regelverket i import- og tollregimet må utnyttast til fordel for norsk produksjon av frukt og grønnsaker.
- Innføra fraktordningar for grøntsektoren, då særleg innfrakta.
- Distrikts- og kvalitetstillegget bør hevjast og særleg for produksjonar der ein ikkje kan auka målprisen.
- Auke i øvre prisgrense for agurk og tomat. Øvre prisgrense er i dag 12% over målpris, Grøntutvalet i Rogaland tilrår at denne grensa vert hevja til 20%.
- Det må setjast i verk tiltak som hindre import av grønnsaker til dumpingprisar.

- Målprisen kan nyttast betre som styringsreiskap på fleire produkt, til dømes ein auke i målprisen god tid før jul til etter nyttår. Frå veke 49 til veke 5.

- Gartnarar/bruk som hentar hovud delen av inntekta si frå produksjonen må prioriterast.

9. Mjølke (ku og geit)

Generelt

Rogaland Bondelag går inn for at ein både for ku- og geitemjølke fortsatt bør ha ei kvoteordning.

Rogaland Bondelag ønskjer ei harmonisering av ramevilkåra mellom enkeltføretak og samdrifter.

Det grunnleggjande i kvoteordninga for mjølke må vera at det skal produserast mjølke i heile landet. Det må setjast inn meir målretta tiltak for å behalda mjølkekvoteane i distrikta

Eksisterande støtteordningar kan utviklast vidare, innan investeringsordningar og dagens ordning for distriktsstilskot. Det er økonomien i mjølkeproduksjonen som er avgjerande om det skal produserast mjølke på bruket.

Prisutjevning (PU)

- ordninga innan mjølke

Det er avgjerande for mjølkeprisen at PU – ordninga vert vidareført og ein har fokus på om ordninga er i samsvar med målsetjinga og er optimal i høve mjølkeprodusentane sine interesser.

Mellom dei ulike meieriselskapa må det vera like konkurransevilkår. Ramevilkår som stimulerer til nyetablering av meieriselskap må vera tidsavgrensa.

Foto: Bondevennen

Økonomi

Økonomien i norsk mjølkeproduksjon må betrast.

Det er store forventingar til ein auke i målprisen på mjølk etter innføringa av % toll på mjølk og faste ostar. Mjølkeprodusentane forvente resultat. Importvernet må nyttast aktivt, mjølkeproduksjon som gjer inntekt er bærebjelken i landbruk for heila landet

Mjølkeproduksjonen er den berande produksjonen i distriktsjordbruket. For å styrka økonomien og rekrutteringa i mjølkeproduksjonen i desse områda bør distriktstilskota hevjast.

Mjølkeproduksjon må få ei særskilt behandling i ein ny investeringspakke.

Geitemjolk

Produksjonen av geitemjolk må vera etter behov i marknaden. Staten bør kjøpe opp kvotar som kjem på sal fram til det er marknadsbalanse. Overproduksjon bør ikkje løysast ver å endre på forholdstalet.

Driftstilskotet bør vera likt over heile landet. Vidare må det gis tilskot til drektige påsettke over 9 mnd. på line med vaksne geiter som har kjea.

10. Næringsutvikling og kapitaltilgang

Næringsutvikling

- Investeringsstøtte kan vera avgjerande for god rekruttering til landbruket og kan vidareutviklast innan eigedomskjøp nyinvestering i bygg og tekniske hjelpemiddel.
- Investeringsstøtta må hevjast for alle nybygg innan grovførbaserte produksjonar.
- I Rogaland er Måltidets Hus etablert. Bygget er eit senter for FOU og innovasjon i matnæringa for heile landet. Blant anna er Tine si FOU avdeling lokalisert her og vi har Gastronomisk institutt sine aktivitetar i dette huset. Måltidets Hus får kr 1mill. årleg i driftsstøtte gjennom jordbruksavtalen. Det vert anbefalt at dette tilskotet vert vidareført.

Kapitaltilgang

Med aukande kapital slit i landbruket og behov for nye store investeringar i heile landbruket delvis og på grunn av offentlege pålegg, må tilgangen på investeringsvirkemiddel aukast vesentleg. Den totale rama til tradisjonelt landbruk i BU-ordninga må aukast kraftig og gjennom det må Rogaland få auka si ramme vesentleg for at ein skal koma opp mot det behovet vi har ut frå produksjonsomfanget i fylket.

I fylket er det ein klar distriktsprofil på løyving av tilskot og rentestøtte. 70% av midlane skal nyttast i distrikta og 30% av midlane i dei meir sentrale områda i fylket (Jæren). Det er ein tydelig distriktsprofil i ordningane.

- Maksimal støtte på kvart prosjekt bør aukast til 50% av investeringskalkyle med eit maksimalbeløp på kr 1,8 mill.
- Ordninga med rentestøtte må utbetalast over til dømes fem år, ikkje som i dag 15 år, utan at beløpet vert redusert. Det er dei første åra etter ei investering likviditeten er vanskelig.
- Innovasjon Norge bør ikkje gi investeringsstøtte til kraftfôrbaserte produksjonar uansett landsdel.

11. Miljøverkemiddel (bl.a. SMIL og RMP)

Med grunnlag i utfordringa næringa i fylket har ang. forureining og klimareta tiltak har ein her i fylket alt i fleire år arbeidd aktivt for å gjennomføra ekstra tiltak for å møte desse utfordringane og redusera forureininga. Gjennom arbeidet i Vannområde Jæren, har ein oppnådd vesentlege forbetringar og det er eit klart behov for ennå sterkare satsing på frivillige miljøtiltak i landbruket. Nå omfatte EU sitt vassdirektiv alle vassdrag, i enkelte vassdrag vil jordbruket møte utfordringar som ein bør løysa med frivillige tiltak. Etter styret si vurdering bør potten som kan nyttast innan frivillige ordningar for betre vassmiljø aukast også dette året.

Klimatiltak

Avsette midlar til grøftetilskot må koma i bruk. Ordninga bør vidareutviklast og gjelde alt areal nytta til matproduksjon.

Ved innføring av dyrkingsrestriksjonar eller andre avgrensingar på matproduksjonen må det faglege grunnlaget for tiltaket og konsekvensane vurderast nærare.

Landbruket kan verta ein stor energi leverandør innan fornybar energi innanfor transport og oppvarming med blant anna husdyrgjødsel og trevirke som råstoff. Det må utviklast kompetanse i Norge innan prosjektering, bygging av anlegg, drift og vedlikehald i denne sektoren.

Tilrettelegging / infrastruktur for bruk av bioenergi må vera eit samfunnsansvar. Rogaland Bondelag forutsett at ordningar eller nye rammevilkår innan klimatiltak vert rasjonelle, forutsigbare og effektive slik at midlane kjem raskt

ut til bonden og midlane i mest mogleg går til klimatiltak og ikkje til administrasjon

Grøftetilskot

Om ein skal ha ein auke i matproduksjonen på line med i befolkningsauken må arealproduktiviteten på gras og korn verta vesentleg betre enn i dag. Grøftetilskote som vert innført i førre jordbruksoppgjær må setjast i verk og ordninga må gjelde for alle produksjonar utan avgrensing på minsteareal.

Rogaland Bondelag forutsett at ordninga vert rasjonell, forutsigbar og effektiv slik at midlane kjem raskt ut til bonden og midlane i mest mogleg går til grøfting og ikkje til administrasjon.

12. Økologisk landbruk

Etterspørsel etter økologisk produserte jordbruksprodukt skal dekkast opp med norskproduserte vare som er naturleg å dyrke her til lands. Ekstrakostnaden produsenten har med økologisk drift skal koma frå marknaden med høgare pris på levert vare. I dag er økologisk produksjon innan dei fleste produkta høgare enn marknaden tek ut. Ein bør ikkje oppmuntre til økologisk produksjon før avsettinga i marknaden av økologisk produsert vare tek seg opp.

13. Skatt/avgift/fond

Det er behov for store investeringar i landbruket.

- Det må etablerast mulighet for fondsavsetning til framtidig investering. I skogbruket har ein ei slik ordning som kan utvidast til og å gjelda landbruket.
- Jordbruksfrådraget sine satsar bør ikkje endrast. I dag er jordbruksfrådraget knytt til føretak. Frådraget må knytast til person der begge ektefelle mottar jordbruksinntekt, eller det er to generasjonar som er aktive på garden.
- Bonden må få behalda produktivtetsgevinsten

14. Anna Rekruttering

Rekruttering til næringa bør styrkast, for mange personar som skulle satsa innan landbruksnæringa vel anna yrke enn landbruk.

Hovudgrunnar til denne situasjonen er stort arbeidspress og lita inntening. Betre generelle økonomiske rammevilkår og gode avlørsarordninga er viktige. Nye brukarar må få ein startspakke slik

at dei ikkje treng gå opptil eit år og meir, før dei får støtte over jordbruksoppgjæret.

Skal unge interesserte personar få plass i landbruket bør ein vera med og leggja til rette for at seniorane kan gå ut i anna yrke.

Kompetanse

Dagens landbruk krev god kompetanse innan fleire område. Marginane innanfor både planteproduksjon og husdyrhald vert redusert, og strukturrasjonaliseringa gjer at driftsomfanget nærast vert større for kvart år. Dette krev god kompetanse innan leiing, økonomi agronomi, husdyrproduksjon osv.

Kompetanseheving til rettleiingsstenesta er viktig. Det vert arbeid med å etablera kompetansesenter for landbruket, oppretting av slike sentra bør prioriterast økonomisk.

Fylkeslaget støttar kravet om kompetanse som agronom for å produsera mat.

Energi

I landbruket er det store ressursar innan bioenergi, med råstoff frå tremasse og husdyrgjødsel. Det er avgjerande med betring av ramevilkåra på investering og langsiktige ramevilkår som sikre avsetnad av energi til ein pris som forsvare investeringar og drift av anlegg for bioenergi.

Både vasskraft og vindkraft kan i fleire område vera gode tilleggsnæringer innan landbruket.

Det er nødvendig å hevja kompetansen innan produksjon og bruk av lokalprodusert energi.

Juletreproduksjon/ grønt

er ei veksande næring, som er med og styrkje driftsgrunnlaget på fleire bruk i distrikta. Ein del av juletreproduksjonen går til eksport. Juletreproduksjon krev kompetanse og mykje tilsyn og stell for og få den rette form på trea, alt etter kva marknad trea skal seljast i.

Revidering av forskrift for vern av Svarthalespove

Høyrings sak

Svarthalespove er ein prioritert fugleart (rødlista). Det vil sei det er ein trua art og har med det eit spesielt vern. Denne type svarthalespove hekke i vårt område helst omkring Orrevatnet på Klepp. Det har vore ein liten koloni i området dei siste 40 åra. I 2011 var det ingen reir som førte fugl fram. Om lag 20 hekkande par vart registrert i 2012 og det kom fram 9 – 11 ungar. I 2011 var det mykje merksemd og støy rundt forskrifta og tiltaka. I 2012 var det dispensasjon frå forskrifta blant anna pga manglande erstatningsordning. Det gode resultatet i 2012 skyldes engasjement hjå bøndene i samarbeid med fugleekspertar.

Svarthalespove føretrekk å hekke i grøn, frisk og frodig graseng. Det er utarbeida eiga forskrift som slår inn om det vert observert reir frå Svarthalespove.

Forslag til ny forskrift:

- 20 da sone pr reir.
- Ikkje slå grasen før etter 5. juli.
- Innanfor regelverket om krav om tilskot/erstatning er det endringar.

Bøndene i Klepp har tatt ansvar for svarthalespove, med å skjerme reir, flytte utklekka ungar i samband med slått og andre tiltak utan at det har gått ut over matproduksjonen. Det har gitt resultat, fleire svarthalespoveungar veks opp.

For bøndene i området er det frustrerende og lite motiverande å vera matprodusent og sjå at så store restriksjonar vert tredd nedover dei med detaljert forskrift. Store fôrressursar må kastast sidan fôrressursen ikkje kjem i gang før 5. juli. Sjølv om det vert gitt erstatning for tapt fôr er restriksjonane uhaldbare, det er ikkje den økonomiske sida som er den verste, men at matproduksjonen vert så til dei grader nedprioritert. Belastninga med trussel om straffefølgjing dersom ein kjem i skade for å bryta forskrifta slik den er formulert er stor: Enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av svarthalespove, herunder egg og dens reir, er forbudt. Som ødeleggelse regnes handlinger som er egnet til å skade, forstyrre eller på annan måte forringe individer av arten.

Svarthalespove. Foto: Audun Steinnes

Det vert rett og slett på eit verdial for dei fleste bøndene i området. Fortsatt matproduksjon må gå føre eit slikt massivt regelverk for å beskytte fuglen. Bøndene i området har i lang tid med frivillige tiltak, utan form for kompensasjonar frå det offentlige, tatt omsyn og lagt til rette for at bestanden får utvikla seg vidare.

Rogaland Bondelag krev svart-halespove fjerna som prioritert art. Restriksjonar i forskrift, og i forslag til endring av forskrift, legg for store restriksjonar i bruken av dyrka jord til matproduksjon. I denne saka må ansvaret for å nytte eit av landets beste jordbruksareal til matproduksjon ha høgst prioritet. Bøndene i aktuelt område ønskjer å forvalte svarthalespove med frivillige tiltak, noko som dei siste åra har vist resultat.

Regionplan for Jæren 2013 – 2040

Revisjon av fylkesdelplan for langsiktig utvikling på Jæren. Regionplan Jæren omfatte kommunane: Randaberg, Sola, Rennesøy, Stavanger, Strand, Sandens, Gjesdal, Klepp, Time og Hå. Den første planen vart godkjent i kongeleg resolusjon i mai 2001.

Hovudmålet med planen er: ”Jæren skal ha ein byutvikling på regionale heilskapsløysningar som effektivisere arealforbruket og transportarbeidet, styrke verdiskapinga, sikre natur- og kulturverdiane og gir høg livskvalitet.” Regionplanen er styrande for kommuneplanarbeidet i kommunane i planområdet.

Rogaland fylkeskommune har i lang tid arbeidd med revisjon av Regionplan for Jæren. I juni 2012 vart eit høyringsutkast på planen lagt fram. Det var ein omfattande høyringsprosess frå fylkeskommunen si side. Rogaland Bondelag har deltatt på høyringsmøte. I mandatet for utarbeiding av forslag til ny Regionplan vart det gjort klart at landsiktig grense for landbruk som vart nedfelt i første planen skulle ligge fast, langsiktig grense for landbruk var ikkje tema i revisjonen.

Verdifullt dokument som låg til grunn for Rogaland Bondelag sitt arbeid, både på høyringsmøte og i skriftleg uttale, var Regionplan for landbruket i Rogaland.

Denne regionplan vart godkjent av eit samla fylkesting i juni 2011.

Rogaland Bondelag gav skriftleg uttale i første høyringsrunde og i seinare avgrensa høyringsrunde. Fylkeslaget gav uttale på område som har størst innverknad på bonden sine ramevilkår.

Det vart gitt innspel på følgjande saker:

Målsetting:

”Verdifulle ikkje fornybare ressursar som matjord og verdifulle naturområde må få eit høgare vern i forslag til Regionplan Jæren”

Rekkjefølgje i utbygginga:

”Å prioritera rekkjefølgje i utbyggingsretning på bustad med føremål å snarast mogleg forsterka utbyggingsretning mot Sandnes aust og mindre på produktive areal.” Fylkeslaget meinte forslaget til Regionplan ikkje hadde klare nok formuleringar i forslag til Regionplan.

”I tettstadane i kjerneområde landbruk kan det leggjast til rette for ein avgrensa lokal utvikling som er tilpassa staden sin etablerte storleik og struktur, og der omsynet til kjerneområde landbruk er avgjerande.”

Dette punktet hadde eit avvikande forslag i nokre kommunar der regel skulle vera at ”landbruket skulle tillegast stor vekt”.

Alternativ bruk av ledige driftsbygningar på landbrukseigedom:

I forslaget står det ”tillates etter nærmare vurdering”

Fylkeslaget ønskjer det skal stå: ”tillates som hovudregel ikkje”

Bruk av landbruksbygg på frådelt tun: I forslaget stod det: Bruk til formål som krev større investeringar i eksisterande bygg, kan tillatast. Fylkeslaget gjekk mot ein slik vid formuleringa av di ein ikkje ville oppmoda til bruksendring.

Bruksendring til publikumsretta verksemdar i eksisterande landbruksbygg på frådelt tun:

I forslaget vart det opna for bruksendring til publikumsretta verksemd.

Fylkeslaget kunne ikkje tilrå det forslaget av di det kunne føra til auka press på landbruksareal og kunne bidra til uheldige drifts- og miljømessige ulemper for aktiv landbruksdrift i området.

Tidsavgrensa eller varig bruksendring for eksisterande landbruksbygg på frådelt tun. I forslaget vart det opna for varig bruksendring på frådelt tun. Fylkeslaget meinte dette var uheldig, det kunne føre til press på dyrka jord, samt føre til miljømessige ulemper for aktiv landbruksdrift.

Dei fleste endringsforslaga vart vedtekne i fylkestinget ved endeleg behandling 22. oktober 2013.

Foto: Bondevennen

Endringar i jordlova § 12 – deling

Høyrings sak

Mat – og landbruksdepartementet la fram forslag om endring i jordlova § 12- deling.

Målsettingane med lovendringa skal vera:

- Meir aktivt eigarskap, mindre tilleggsjord
- Frigjera bustadhus/eigedommar som i dag står på landbrukseigedommar, som ikkje er ein del av drifta på garden.

Styret i Rogaland Bondelag kunne ikkje støtte ei oppmjuking av jordlova § 12 – deling.

Grunngjeving:

- Dagens regelverk gir rom for frådelling av ei høveleg tomt til bustad/folgebustad ved sal av jordbruksjorda. I dei fleste kommunane i Rogaland er ei slik frådelling ein administrativ sak dersom søkar er innanfor regelverket som er fastsett av kommunen.

- I Rogaland er det normalt med følgebustadar på gardsbruka, svært mange av desse bustadane er utanfor gards-tunet. Det vert eit stort press på å få skilja desse frå landbrukseigedommen.
- Landbruksnæringa treng ramevilkår og aksept for at den er ei biologisk næring som er avhengig av vêrforholda. Det vert hausting på dag, kveld og natt som kan verta innskjerpa av naboar og med husdyrgjødsel som skal nyttast i vekstperioden. Vi ser nå innbyggjarar utanfor næringa tek opp lukt, støv og trafikkforhold på gardsbruk og kan med kommunehelselova påverke drifta på garden.
- Rogaland Bondelag går mot endring av dagens jordlov som gir kommunane vide ramevilkår før bruk av skjønn i samband med søknader om frådelling.
- Rogaland Bondelag sitt fremste mål må vera å sikra eit sterkast mog-

leg vern om matjorda og den aktive bonde. Eit rettsleg vern av matjord finns ikkje i dag. I hovudsak skjer større omdisponeringar av matjord etter Plan- og bygningslova og det er ikkje forpliktande retningslinjer på nasjonalt og regionalt nivå som ivaretek jordvern i forhold til andre samfunnsinteresser.

På bakgrunn av dette kunne ikkje Rogaland Bondelag tilrå oppmjuking av jordlova § 12.

Forskrift for krav om løsdrift og mosjonkravet

I desember 2012 utsatte LMD iverksettelse av kravet om mosjon for storfe i løsdriftsfjøs til 1. januar 2014. Mattilsynet sendte ut et utkast av veiledningen til mosjonskravet på høring. Norges Bondelag sendte inn et høringssvar og ba om innspill fra fylkene.

Mattilsynet ba da om særlig tilbakemelding på følgende punkter:

- Dersom mosjonskravet - slik dette formuleres i forskriften § 10 - oppfattes å ha et annet innhold eller bør forstås på en annen måte enn det som Mattilsynet legger til grunn i veilederen.
- Hvilke vilkår som bør stilles til en eventuell dispensasjon i de tilfellene kravet til mosjon ikke kan oppfylles ihht § 10, fordi det ikke er mulig eller formålstjenlig å oppfylle kravet om beite eller mosjon på annet utendørs

område, samtidig som situasjonen er så spesiell at en dispensasjon etter § 28 bør vurderes.

Styret i Rogaland Bondelag gav følgende innspill til veilederen om hold av storfe:

§ 10 Mosjon:

For fjøs som er planlagt etter 2013 må det kreves at dyrene kommer ut på beite. Fjøs som er bygget før 2013 kan det gis dispensasjon for krav om beite i forhold til klima, investeringsbehov for omlegging og arrondering. Fjøs med åpne langsider/gardinvegg bør bli godkjent som luftegård.

§10 kulepunkt 5:

”ved bygging eller utvidelse av husdyrrom slik at antallet dyr øker, skal det sørges for at alle dyrene har adgang til tilstrekkelig beiteareal av egnet kvalitet”

Styret i Rogaland Bondelag ønsker at dette pkt utgår. Konsekvensen er at mjølkebonder med løsdriftsfjøs bygd før 2013 og med dispensasjon fra mosjonskravet kan utvide sin besetning.

§32 Overgangsordningen:

Styret ønsker å vektlegge at alle nybygg skal være løsdriftsfjøs og at større bygningsmessige endringer krever at driften legger om til løsdrift. Det ønskes imidlertid at dato for omlegging fjernes slik at det blir en naturlig overgang til løsdrift når den enkelte bonde er klar for det.

Hold og velferdsforskriftene for produksjonsdyr

Revisjon

Mattilsynet tok i 2013 en gjennomgang og revisjon av hold- og velferdsforskriftene for produksjonsdyr. Det eksisterende regelverket på området har ikke vært omfattet av noen organisert gjennomgang på lenge, og enkelte av forskriftene begynner å bli 10 år eller eldre. Husdyrproduksjonen har vært gjenstand for en ganske stor endring det siste tiåret.

Arbeidet hadde todelt tilnærming. For det første ble det gått gjennom den strukturelle utformingen av forskriftene og vurdere om det er hensiktsmessig å samle flere forskrifter i én, med et innledende kapittel med generelle bestemmelser og egne dyreartsspesifikke kapitler, eller om antall forskrifter skal beholdes og «like» bestemmelser harmoniseres. Den andre delen av arbeidet vil bestod av å identifisere bestemmelser som ikke fungerer hensiktsmessig i dag, og foreslå at disse endres eller oppheves.

Målet var et bedre utformet regelverk i form av tydelige krav som er praktiske og fremtidsrettete.

Norges Bondelag ønsket å gi Mattilsynet et innspill på dette (NB sitter

også i referansegruppa for det videre arbeidet). Som grunnlag for innspillet ble fylkeskontorene oppfordret til å ta opp tema i fylkeslaget og gi innspill om hva som er viktig å få endret i dagens regelverk for hold av produksjonsdyr

Styret i Rogaland Bondelag kom med følgende innspill til forskriften om hold av storfe:

§ 23. Oppholdsplass for kalver (enkeltbinger for kalver)

Oppholdsplass for kalver (0 – 6 mnd). For flere produsenter kan kravet om berøring mellom kalv de første 8 levetidene være utfordrende. Det kan være ut fra bygningstekniske grunner, smittepress, behov for kontroll med fôropp-tak og annet som gjør at kalven ikke får berøringskontakt den første tiden. Flere produsenter har i dag oppstalling i kalvehytte i råmelksperioden og fram til sikkert opptak av melk og kraftfôr, eller ut fra smittepress / bygningstekniske grunner. Styret i Rogaland Bondelag ber om at forskriften blir utformet slik at oppstalling i for eksempel kalvehytter utover råmelksperioden og fram til sikkert opptak av melk og kraftfôr eller

kritisk periode for smittepress er forbi, blir godkjent i revidert forskrift. Det er en forutsetning at kalven har tørr og trekkfri oppstalling. Oppstalling i kalvehytter uten berøring mellom kalv skal bli godkjent av veterinær.

§28. Dispensasjon

Det er små forskjeller i dyrevelferd mellom løsdrift og båsfjøs etter Rogaland Bondelag sitt syn. Begge løsninger har fordeler og ulemper.

Dyr i båsfjøs slipper å ta del i rangordninger og riding ved brunst, noe som kan resultere til skader.

Å sette et årstall som krav for utransjering av velfungerende bygg er feil og Rogaland Bondelag vil foreslå at dette avsnittet blir fjernet fra forskriften.

Innskrenkingar i odelskretsen og odelsfrigjering

Høyring

Frå Mat – og landbruksdepartementet kom det forslag på innskrenking i odelsloven og odelsløyving.

Dei som i forslaget vil miste sin odelsrett er blant anna nevøar og nieser av eigar med odel og moglegheita til odelsfrigjering fell bort. Bakgrunnen for forslaget var å sikre betre stabile ramevilkår

for aktive bønder, eit element til å få ned mengda med leigejord slik at det er den som driv jorda som eig jorda og har med det eit betre vern om driftsgrunnlaget. Odelsfrigjering vart i nokre høve nytte då fjerne slektningar utan tilknytning til landbruket tok jord på odel. Når odelskretsen vart innskrenka var behovet for odelsfrigjering sterkt redusert.

Styret i Rogaland Bondelag tilrådde forslag om innskrenking av odelsretten og fjerning av moglegheit til odelsfrigjering.

Nasjonal kampanjedag

Det var godt oppmøte og god stemning på torget på nasjonal kampanjedag onsdag 10. april. Han innante spilte musikk med en god dose humor og det ble delt ut rundstykker, melk og brosjyrer. Heine Grov mottok bondevenn T-skjorte, diplom og lokale råvarer for å ha vært sentral i å løfte frem og markedsføre lokale råvarer av god kvalitet. Også Øystein Hansen fra LO og Anita Løyning fra kokkemesterlauget mottok hver sin pris. Øystein Hansen for sitt arbeid for et sterkere tollvern og Anita Løyning for å være opptatt av norske råvarer og sitt engasjement i forhold til tur for kokkelever som arrangeres sammen med Rogaland Bondelag, hvor målsetningen blant annet er å vise kokkelever hvordan norsk kvalitetsmat blir produsert.

Fylkesleder Ola Andreas Byrkjedal.

Toget.

Han innante med kompis

F.v. Ola Andreas Byrkjedal, Øystein Hansen, Heine Grov og Anita Løyning.

Vassdirektivet, dialogmøte

Arbeidet med å klassifisere tilstanden i vassdraga i vårt fylke er nå ferdig. Det er fylkesmannen som har hatt ansvaret med klassifiseringa. Som forventa er det vassdrag i dei mest intensive jordbruksområda at belastninga er størst. Arbeidet med å koma med forslag på tiltak for å betra vasskvaliteten er nå sett i gang. Jæren Vassområde (områdeutvalet og arbeidsutvalet) inviterte blant anna Rogaland Bondelag til dialogmøte føre arbeidet med tiltaksplanar vert starta. Viktige moment frå bondelaget si side i det vidare arbeidet er:

- Matproduksjonen i Rogaland er viktig for heila landet og den kan ikkje redusast
  - Stor verdiskaping i vårt fylke, både på primærleddet og ringverknadane/sysselsetting.
  - Må ha fokus på agronomi og frivillige tiltak
  - Langsiktige ramevilkår
  - Miljøavtalar som går lenger enn forskrift og økonomisk kompensasjon gjennom RMP ordninga.
  - Kunnskapsbaserte tiltak, bonden må kjenne seg igjen
- Det må setjast realistiske mål for vasskvalitet som er realistiske og kan oppnåast.
  - Tiltaka må vera kunnskapsbaserte.
  - Andre sektorar må ikkje velte sine utfordringar over på landbruket.

Jordvernsstein, henvendelse fra Randaberg Bondelag

Randaberg Bondelag skrev et brev til Rogaland Bondelag om at de ønsket å reise en Brautastein med en plate på steinen der det stod at steinen er reist for å hedre alle de som med håndmakt har dyrka joda, grøftet og fjernet stein. Steinen ønskes satt opp i et område der det er grense mellom industri/bolig og LNF område. Det var også ønskelig med en høytidelig markering der ordfører i kommunen avdekker steinen med musikkorps eller sangkor til stede. Dette vil være en markering for jordvern. Videre var det et ønske om at ideen ble lansert i andre fylkeslag eller hele landet. Rogaland Bondelag støttet initiativet til Randaberg Bondelag og besluttet å jobbe videre med saken opp mot andre fylkeslag i fylket. Initiativet ble også lansert inn til Norges Bondelag for videre oppfølging.

Gladnyhet for saftprodusentar på Jæren og Ryfylke

All produksjon av drikkevarer, t.d. saft, mineralvatn o.a. skal ein betala ei grunnavgift på eingongsemballasje. Nokre småprodusentar av saft, syltetøy og sukker har ikkje vore klar over denne avgiftsplikta og derfor ikkje betalt slik avgift. Det vart gjennomført bok- ettersyn av tolletaten, og resultatet vart avgift, straffeavgift og renter for fleire produsentar. Som rett er skal sjølv- stendige næringsdrivande var klar over regelverk som omfatte deira produksjon, men i denne samanheng var det svært vanskelig å finne informasjon om kva regelverk som gjeld. Ingen i rettleiingstenesta var klar over regelverket. Rogaland Bondelag tok dette opp med stortingsrepresentant Magn-

hild Meltveit Kleppa og gjennom ein dialog med fylkesmann, representantar for både produsentar og rettleiings- apparatet, har Finansdepartementet gjort det klart at dei tilrår at krav om tilleggsavgift fell frå. Saka vart og om- talt i statsbudsjettet for 2014, vedtaket må følgjast opp om og tolletaten skal ta saka opp til ny behandling. Bondelaget er nøyd til å følgje opp saka for å få den effektivisert.

Foto: Bondevennen

Din advokatkontakt i Nord-Rogaland

ADVOKATENE

VIKSE, HAUGLAND, BERGE OG BACHMANN

MEDLEMMER AV DEN NORSKE ADVOKATFORENING - KONTORFELLESSKAP

Sørhauggt. 77, (Markedet 5. etg.) Boks 10, 5501 Haugesund

www.advokateneimarkedet.no - Telefax: 52 70 87 66

Landbruksjus, (fast eiendoms rettsforhold, odelsrett, konsesjonslov, tomtefeste, ekspropriasjons- og bygningsrett, m.m.), arve- og skifterett, erstatnings- og forsikringsrett, gjeldsforhandlinger og alminnelig praksis.

Advokat Bjørn O. Vikse

Tlf.: 52 70 87 50
Mobil: 950 42 999

vikse@advokateneimarkedet.no

Advokat Jens Otto Haugland
Møterett for Høyesterett

Tlf.: 52 70 87 55
Mobil: 901 24 723

haugland@advokateneimarkedet.no

Advokat Ole Johan Berge

Tlf.: 52 70 87 60
Mobil: 917 96 357

berge@advokateneimarkedet.no

Advokat Trond Jarle Bachmann

Tlf.: 52 70 87 57
Mobil: 916 77 877

bachmann@advokateneimarkedet.no

Høgskuleutdanning for livskraftige bygdesamfunn

Høgskulen for landbruk og bygdeutvikling (HLB) tilbyr fleksible høgskulestudiar med fokus på landbruks-, nærings-, og bygdeutvikling. HLB sin visjon er å vera ein sentral kunnskapsleiar erandør for levande og livskraftige bygdesamfunn.

HLB ligg i Landbruksparken Særheim i Klepp kommune, og er eigd av regionale forvaltningsaktørar samt bedrifter og organisasjonar i landbruket, lokalt og regionalt.

Utviklingskompetanse

Framtida vert skapt gjennom aktiv handling. Dette er spesielt viktig i ei verd i rask endring. Eit studium ved HLB gir grunnleggjande utviklingskompetanse. Ein lærerer sjølvutvikling, a sjå med nye auge på ressursane rundt seg, ein lærer vidareutvikling av eksisterande bedrift eller etablering av ny, og det å bli ein meir aktiv utviklar og pådrivar i forhold til dine sosiale, kulturelle og økonomiske omgivnader.

www.hlb.no

Utviklingsorientering pregar heile HLB si verksemd, fra undervisning til forskning og utvikling.

Fagområder ved høgskulen:

- Høgskulen tilbyr Skandinavias einaste bachelorutdanning i bygdeutvikling
- Endringskunnskap
- Økonomi og leiging
- Hest i næring
- Landskap og utvikling
- Nyskaping

Utdanninga er tilgjengeleg over heile landet via Studiesenteret.no!

Bankmøte ved kjøkkenbordet?

Vi satser lokalt, og har ansatt distriktssjef for Rogaland. Nå er det derfor lettere å treffe oss der du bor.

Har du planer om utbygging, eiendoms-overdragelse eller andre prosjekter innen landbruket? Kontakt Peder og gjør avtale om en bankprat ved kjøkkenbordet!

DISTRITKTSSJEF ROGALAND
Peder Skåre

Tlf 911 01 528
peder.skare@landkredittbank.no

Landkredittbank.no
815 52 245

 Landkreditt Bank

RYGER

ADVOKATFIRMA

Spør oss - vi kan landbruk!

Kontaktpersoner:

Advokat Paul Aakre (paul.aakre@ryger.no)

Advokat Gunnar Stokke (gunnar.stokke@ryger.no)

Les mer på www.ryger.no
Telefon 51 91 75 00

Landbruksbygg

I stål, tre, sandwich eller
betongelementer

Gjødselkummer

Størrelser fra
590 - 4000 m³

Vi tilbyr fleksible løsninger i materialvalg og sammensetninger som tilpasses til dine ønsker og behov.

Vi har systemer som er meget rasjonelle, enkle og prisgunstige, og vi kan levere byggesett etter ønske (til f.eks. maskinhus, lagerbygg).

Ta kontakt for mer informasjon og pristilbud.

GRUDE
LANDBRUKSBYGG

Bedriftsveien 35, 4353 Klepp Stasjon.
Tlf. 918 71 505, epost: post@grudebygg.no
www.grudebygg.no

coop

Norge

Jo mere vi er sammen!

Alle husdyrprodusenter er små aktører i det store markedet. Men alle er sterkere når vi opptrer sammen.

Nortura er det eneste landsomfattende slakteriet i Norge som eies av medlemmene. Vi er bøndernes egen bedrift. Vårt formål er å sikre avsetning av norsk kjøtt og egg og skape verdier for eierne.

Se medlem.nortura.no

Nortura

DET LØNNER SEG
Å TA VARE PÅ MILJØET.

DET ER SUNT BONDEVETT

Gardbruker, Per Fotland.

Reime Gjødelsvogner

Reime Agri gjødelsvogner er utviklet i tett samarbeid med noen av Norges dyktigste bønder. Derfor har vi lagt vekt på kvalitet som holder og er lett å vedlikeholde. Vi leverer gjødelsvogner og vakuumbogner i størrelsen 4000 – 14000 liter.

A-K maskiner er forhandler for Reime gjødelsvogner.

Reime

REIME AGRI AS

Jernbanevegen 21, 4365 Nærbø, 51 79 19 00, www.reimeagri.no

! Ring oss på **03100**, eller snakk med din forsikringsrådgiver

Det skal ikke skje ulykker på min gård!

Skadeforebyggende tiltak er viktig! Fortsatt har vi svært mange branner i driftsbygninger i landbruket i Norge. 2013 ble dessverre også et brannår.

70 % av brannene skyldes feil på elektrisk anlegg eller feil ved bruken av elektrisk utstyr.

Sørg for at det elektriske anlegget på gården din er i orden. Sørg for å ha avtale om elkontroll med termografering – da får du betydelig rabatt på forsikringene også.

Gjensidige

Organisasjonssaker

Rogaland Bondelag arbeidsplan 2013 / 2014.....	25
Retningslinjer for styrearbeid	27
Distriktsmøtene 2013.....	28
Årsmøta i lokallaga	28
Ledermøte	29
Årsmøte i Norges Bondelag.....	30
Aktive lokallagsmidler 2013	31
Bondevenn- aksjonen.....	31
Samarbeidsavtale mellom Gjensidige og Rogaland Bondelag	32
Aksjonsberedskap føre jordbruksforhandlingane 2013.....	32
Stortingsvalet 2013 - Matval 2013.....	33
Rundballe aksjonene.....	33

Rogaland Bondelag arbeidsplan 2013 / 2014

*Arbeidsplanen byggjer på strategi-
planen til Rogaland Bondelag og
er grunnfesta i visjonen:*

Eit levande landbruk

Arbeidsområda styret til Rogaland Bondelag vil prioritera:

Ramevilkåra for landbruket, styrke inntektsutviklinga og sikre rekrutte- ring til næringa

- Engasjera lokallaga og gje uttale på saker som påverkar bondens inntekt og drift
- Delta i utvikling og tilrettelegging med kompetanseheving for heila landbruket
- Oppfølging av regionalplan for landbruk i Rogaland
- Arbeida aktivt ang. revideringa av gjødselsforskriftene, spreiearealkravet og innføring av vassdirektivet i fylket

Praktisk HMS arbeid på garden

- Følgja opp 0-visjonen - Ingen ulukker på min gard
- Mål om minst 20 studieringar i 2013 og minst 20 studieringar i 2014, med bakgrunn i samarbeidsavtale med Gjensidige og i samarbeid med Rogaland Bygdekvinneleg.

Areal og ressursforvaltning

- Følgje opp / overvaka jordvernsituasjonen i kommunane
- Auka kompetansen i lokallaga innan planarbeid i kommunane

Delta i samfunnsdebatten – fylgje opp info-strategien

- Delta på møte i lokallaga
- Følgja opp kontakten med stortingsbenken og fylkespolitikarar og delta på møte der representantar frå leiarande næringsorganisasjonar møtes og ha god kontakt med media.
- Skaffe seg kunnskap og kunne delta aktivt på møte der rammevilkåra for landbruket vart drøfta.
- Delta aktivt i klima- og miljødebatten framover, vassdirektivet og gjødselsforskriftene
- Ta aktiv del i arbeidet med utvikling av bio-gassanlegg i Rogaland

Andre tiltak knytte opp til måla i strategiplanen:

Våre medlemmer

- Ta vare på medlemmer ein alt har og ha fokus på verving av bønder med produksjon, marknadsføra unge bønderpakken og følgja desse spesielt opp.
- Arbeida for å få fleire kvinner som aktive medlemmer og som tillitsvalde i organisasjonen

- Vere meir synlege og aktive

- Motivera lokallaga til å bidra med stoff til fylkeslaget si heimeside.
- Styrkja samholdet og solidariteten i organisasjonen og innan næringa

Lokallaga

- Følgja opp innhaldet i Tiltaksplan for å styrkja organisasjonsarbeidet og auka aktiviteten i lokallaga
- Hjelpa til med opplegg lokallaga kan nytta i møte med lokale politikarar og andre i sitt nærmiljø
- Gå aktivt ut med kurstilbod til tillitsvalde og stimulera dei til å delta
- Motivera til å etablera fellesstyre mellom lokallag i ein kommune og stimulera til samarbeid mellom lokallag innan regionane i fylket
- Styret skal i løpet av arbeidsåret ha to kontaktrundar med leiarane i lokallaga og vera bevisste på lokallaga sine ynskjer og utfordringar
- Oppmoda lokallaga til å pleia kontakten med lokalpolitikarane og næringsavdelingane i kommunen, og søke medlemskap i lokale næringsforeiningar
- Oppmoda lokallaga til støtta opp om bygdeungdomslaget
- Hjelpa lokallaga til å gjennomføra Open Gard og arbeida for at det vert Open Gardarrangement fordelt over heile fylket
- Gjennomføra leiarmøte hausten 2013.

Næringspolitikk

- Følgja opp saker som kjem frå enkeltmedlemmer og lokallaga
- Gjennomføra tiltak som vert lagt opp frå Norges Bondelag si side
- Ha eit aktivt engasjement i næringspolitiske saker opp mot Norges Bondelag
- Delta på ulike næringskonferansar i fylket

Nettverksbygging

- Gjennomføra tiltak i samband med Den Grøne Skulen
- Oppretthalda kontakten med hjelpeprosjektet i Sambolabo i Kamerun. (Uhjelpsutvalet),
- Gjennomføra ekstra kurs for kokkelevar på vidaregåandes skular i fylket

- Delta aktivt i partnerskapet i NCE (Norwegian Centres for Expertise) - Nasjonalt
- senter for utvikling og vekst innanfor matindustriell forskning - og gjera det betre kjent hjå medlemmane, og andre aktivitetar som er på Måltidets Hus.
- Støtta opp om Nei til EU ved behov

Den politiske kontakten

- Ha møte med Rogalandsbenken og sentrale fylkespolitikarar
- Ta direkte kontakt med politikarar på alle nivå ved behov

Nye satsingsområde - landbruksbasert næringsutvikling

- Arbeida vidare med landbruksbasert næringsutvikling

- Følgja opp strategiplanen for Økologisk landbruksproduksjon i Rogaland

Arealforvaltning

- Hjelpa til og oppfordra lokallaga til engasjement i plan- og reguleringsaker på kommunenivå
- Gå aktivt inn i ulike vernesaker som kjem opp til behandling

Samarbeidet mellom styret og administrasjonen

- Foreta evaluering av arbeidsmåten og arbeidssituasjon i styret
- Gi tid under styremøta til næringspolitiske diskusjonar og innspel på saker det bør arbeidas vidare med
- Gjennomføra styresamling saman med dei tilsette.

MS9 HAUGESUND

RICA MARITIM HOTEL
Tlf +47 52 86 30 00 www.hotelmaritim.no

870 KONFERANSE- KAPASITET	19 MØTEROM	700 BANKETT	311 ROM
--	----------------------	-----------------------	-------------------

Agronomkurs

Jæren og Dalane

Kompetanse, inspirasjon
og tru på framtida

Agronomutdanning på kveldstid over to eller flere år.
Ta dei faga som passer deg - når det passer deg.

Felles programfag

• Planteproduksjon	Øksnevad
• Husdyrproduksjon	Helleland
• Gardsdrift	Øksnevad
• Utmark og kulturlandskap	Øksnevad

Valfrie programfag

• Økonomi og driftsleiing	Øksnevad
• Traktor og maskin	Helleland

Meir info om programfaga på www.vlj.no

Krav til inntak: Sjå heimesida.

Undervisninga startar 20. august og skuleåret sluttar med eksamenar i mai/juni året etter.

Søknadsskjema finn du på www.vlj.no

For meir informasjon, ta kontakt.

Vinterlandbruksskulen på Jæren
Særheim
Postvegen 213
4353 KLEPP ST
Tlf. 51 79 94 00
E-post: post@vlj.no

Retningsliner for styrearbeid

Å sitje i styret i Rogaland Bondelag kan vera krevjande. Vi er ein del av ein stor organisasjon. 6 300 medlemmar og 42 lokallag i Rogaland, samt styret i Norges Bondelag, har alle sine forventningar på kva som bør utførast. Kva plass styret skal ta i organisasjonen kan vera utfordrande. Det kan vere politiske og faglege spørsmål, eller saker av organisatorisk karakter. Kva rettar og plikter har eit styremedlem har kan og vera greitt å ha for seg.

Ut frå desse spørsmåla arbeidde styret fram retningsliner for sitt arbeid.

Til grunn for styret sitt arbeid ligg følgjande dokument:

- Norges Bondelag sine lover
- Retningsliner for drift av fylkeskontor i Norges Bondelag
- Norges Bondelag sine prioriterte arbeidsoppgåver gjeldande for kvart arbeidsår
- Rogaland Bondelag sin strategiplan
- Arbeidsplan for arbeidsåret vedteken i fylkesårsmøtet

Gjennomføring av styremøta

Styret vedtek årsplan for arbeidet sitt med dato for møta

Fylkesleiar kallar inn til og leier møta i styret. Styret og 1. vara vert kalla inn til møta.

Styremedlemene skal kallast inn skriftleg til møta via e-post. Innkallinga skal sendast ut omlag ei veke før styremøtet. Innkallinga skal sendast til varamedlemmane til orientering.

Dersom ein styremedlem ikkje har høve til å møte, skal vedkommande melde frå snarast råd til kontoret, slik at vara kan bli kalla inn.

Styremøta er mobilfri sone utanom pausar. Dersom nokon av heilt særmerkte grunner treng tilgang til mobiltelefon i møtet, skal dette vere avtalt med fylkesleiar.

Alle har eit ansvar for å møte presis og godt førebudde i tråd med det styret er samde om, slik at kvar einskild styremedlem kan medverke til gode drøftingar i møtet.

Styremøta skal vere ein stad der alle kjenner seg trygge nok til å kunne ta ordet og aktivt delta i drøftingane.

Det skal førast protokoll frå møta i fylkesstyret. Ein styremedlem som er usamd i styret sitt fleirtalsvedtak i ei sak har rett til å få protokollført sitt syn i saka dersom vedkommande krev det.

Møteprotokollen vert sendt alle deltakande styremedlemer raskt etter møtet med høve til å kome med merknader/korrigeringar. Protokollen vert teken opp til endeleg avgjerd i påfølgjande styremøte. Den skal signerast i same møtet.

Dersom ikkje anna er vedteke av fylkesstyret, er det fylkesleiar som uttalar seg på vegne av styret i ulike saker.

Styret skal ved godkjenning av protokoll frå sist styremøte få ei orientering om kvar dei ulike sakene står i høve til dei vedtak som er gjort.

Styret skal evaluere gjennomføringa av styremøta. Styret skal også evaluere fylkesstyret sitt utøvande arbeid. Evaluering skal vere ei fast sak i styremøta. Fylkesleiar har ansvar for at evaluering vert gjort.

Saker som skal handsamast av styret

Alle viktige og prinsipielle saker skal avgjerast av styret. Styret sitt arbeid skal rette seg inn mot desse hovudoppgåvene:

- Mål
- Strategiske planar
- Budsjett
- Representasjon og opptreden på vegne av Rogaland Bondelag i ulike forum
- Rekneskapen
- Saker som kjem inn frå medlemmar og lokallaga
- Saker som kjem til høyring der styret ikkje har vedteke anna handsaming enn styrehandsaming.
- Saker og prioriterte arbeidsoppgåver frå Norges Bondelag sentralt
- Organisasjonsutvikling på lokalt nivå og fylkesnivå

Kommunikasjon mellom styremøta

- Styremedlemene skal ved deltaking i eksterne møte skrive referat frå møtet som skal sendast til administrasjonen saman med to bilete frå arrangementet. Administrasjonen

legg informasjon om deltakinga ut på heimesida.

- Kvart styremedlem pliktar å halde seg orientert om det som står på heimesida sentralt og på fylkesnivå
- Kvart styremedlem skal vere delaktige i å kommunisere kunnskap om landbruket og fylkeslaget sine saker i sosiale media.
- Dersom styremedlemer observerer ting i eksterne møte som ikkje toler dagens lys på heimesida, kan dette sendast som orienteringssak til alle medlemer i styret og organisasjonssjef på e-post.
- Fylkesleiar pliktar å orientere styremedlemene om telefonar og henvendelsar som fylkesleiar får og som har interesse for heile styret. Styremedlemene og organisasjonssjefen pliktar på same vis å halde andre styremedlemer og fylkesleiar orientert om liknande informasjon.
- Dersom fylkesleiar, styremedlemer eller organisasjonssjef mottek tilbagemeldingar om styremedlemer og administrasjonen sin opptreden i eksterne møte pliktar vedkommande å orientere den det gjeld direkte om tilbagemeldingane som er komne inn.

Møtegodtgjersle til styret

- Styret i Rogaland Bondelag mottek godtgjersle ut frå satsar fastsett på årsmøte til Norges Bondelag.
- For å få utbetalt møtegodtgjersle på møte / arrangement utanom Rogaland Bondelag skal dette på førehand avtalast med leiar / org. sjef.
- Det vert ikkje utbetalt telefongodtgjersle til styret.

Distriktsmøtene 2013

Det var godt oppmøte og godt engasjement på distriktsmøtene i januar. På programmet stod valget 2013 og jordbruksforhandlingene 2013, samt aktuelle saker fra lokallagene.

Det ble arrangert distriktsmøte på Helleland 22. januar, i Aksdal 23. januar og i Sandnes 30. januar. Det ble gitt en rask gjennomgang av vervekampanjen og tanker rundt jordbruksavtalenbrudd eller avtale og hva bondelaget skal prioritere i sine innspill. Videre ble det gitt en orientering om de politiske partiene og konsekvensene for landbruket ved et eventuelt regjeringsskifte ved valget. Det var gjennomgående signaler fra alle lokallagene at det er målprisen på det som produseres som må økes og inntekten til bonden som må stå i fokus, ikke tilskuddsordninger.

På møtene i oktober var det organisasjonsarbeid og arbeid i lokallagene som stod i fokus. Møtene ble arrangert henholdsvis 24. oktober i Aksdal, 28. oktober på Helleland og 4. november i Sandnes.

Distriktsmøte i Sandnes.

Årsmøta i lokallaga

For alle lokallaga i Norges Bondelag var fristen for å halde årsmøta 1. november. Dei aller fleste lokallaga i fylket hadde sine årsmøte innan fristen. I Rogaland ønskjer vi at lokallaga skal vera ferdige før den tid. Vi skal arrangera distriktsmøte og leiarmøte og då er det greitt at lokallag er konstituerte. Arbeidsåret vert og forlenga om ein har eit tidlegare årsmøte, til dømes i første halvdel av oktober. Representantar frå fylkeslaget har delteke på dei aller fleste årsmøta. For fylkeslaget er det svært verdifullt å delta. Ein får høyra kva som røre seg i fylket og ein får og eit betre grunnlag for å gjer godt arbeid i fylkeslaget.

Saker som har vore tema på årsmøta:

- Påverknad av ramevilkåra i landbruket.
  - Stor spenning med ny regjering og med FrP som landbruksminister.
  - Målretta informasjon om landbruket i fylket i andre lag og organisasjonar.
  - Gjødselsforskriftene
    - Spreietidspunkt
  - Regionalt Miljøprogram
    - Miljøavtalar, ikkje tilskot på miljøvenlig spreining av husdyrgjødsel på beite.
  - Pelsdyr, Bondelaget må vera meir aktiv i forsvar av denne næringa.
  - Jordvern, jordvernutvalet bør bli meir synleg
- Landbruksforvaltninga, frustrasjon.
  - Mattilsynet, inviterer dei på leiarmøte.
    - Frustrasjon over tilsyn, pålegg, for mange tilsyn osv.

Ledermøte

Ledermøtet ble holdt sammen med Nord-Trøndelag Bondelag på Sola Strandhotell 8.-9. november 2013. Det var 37 påmeldte fra Nord-Trøndelag og 59 fra Rogaland. Fra fredagens program kan en nevne innlegg fra fylkeslederne i Rogaland og Nord-Trøndelag, samt tanker rundt hvilke endringer som kan ventes fra ny regjering v/ Arnstein Røyneberg. Anne Thorine Lundstein fra næringspolitisk avdeling i Norges Bondelag tok for seg hvordan lokallagene kan jobbe for politisk gjennomslag. Lokallagslederne Arne Berge fra Time Bondelag og Ole Martin Veske fra Nesset Landbrukslag fortalte om sitt arbeid som lokallagsledere. Avslutningsvis tar psykolog Håkon Føistad for seg bondens psykiske helse.

På lørdagen var det besøk fra Frelsesarmeen som stilte spørsmål om fosterhjem er noe for bonden. Nils T. Bjørke hadde innlegg om landbrukspolitikk og politisk arbeid fremover. Stortingsrepresentant Siri Meling fra Høyre og Regiondirektør i NHO Hallvard Ween, hadde også innlegg om fremtidens matproduksjon. Det var "bli kjent"-leker etter møtet på fredag og underholdning med søstrene Muslands-våg under middagen på kvelden.

F.v. Ola Andreas Byrkjedal. Nils T. Bjørke, Siri Meling og Asbjørn Helland.

F.v. Per Inge Egeland og Trond Hodne.

"Bli kjent-lek".

Årsmøte i Norges Bondelag

Styret Norges Bondelag.

Årsmøtet blir avholdt i Loen i Sogn og Fjordane 12.-14. juni. Rogaland Bondelag hadde 12 delegater. Olaug Vikingstad deltok på årsmøte for Norges Bygdekvinnelag. Fra kontoret deltok Marianne Osmundsen og Olav Sande. Fra vårt fylke deltok også representanter fra andre landbruksorganisasjoner, som Nortura, Norsvin, Norske Landbrukstjenester, Pelsdyr, valgkomité og flere.

Fra programmet kan en nevne leders tale med Nils T Bjørke og innlegg fra Statsråd Trygve Magnus Vedum. Det var også innlegg om Norges Bondelags samarbeidsprosjekt med Utviklingsfondet i Malawi og Jan Davidsen, medlem av APs sentralstyre og leder av Fagforbundet sitt innlegg "Hvordan skape engasjement og entusiasme for den norske modellen fram mot valget?"

Rogalandsdelegasjonen fikk tildeelt 3 innlegg til generaldebatten. Ola Andreas Byrkjedal hadde innlegg om jordbruksavtalen, investeringspakke og rekruttering innen melkeproduksjonen. Ola Andreas satte fokus på viktigheten av inntekt og forutsigbarhet i næringa, og han ber om at Bondelaget sammen med Samvirkeorganisasjonene arbeider videre med å få til en investeringspakke. Arnstein Røyneberg hadde et innlegg om dyrevelferd, holdforskrifter og mosjonskrav for storfe. Han viste til at Bondelaget ønsker å stimulere til beite, men at luftegårder er ikke en god løsning. Jan Idar Haugen holdt sitt innlegg om Inn på tunet som tilleggsnæring på gården.

Bernt Palle Nærland hadde replikk på pelsdyrnæringa hvor han blant annet satte fokus på at pelsdyrnæringa er en viktig næring til å nyttiggjøre slakteavfall. Nærland ønsker at Bondelaget er mer aktive i media med å forsvare pelsnæringa. Nedleggelse av pelsdyrnæringa vil gi større press på den enkelte produksjon. Arne Berge uttrykte i sin replikk bekymring for båndlegging av matjord grunnet vern på Svarthalespoven, i tillegg til at det er 350 mål kultivert innmarksbeite midt i matfatet Jæren som nektes brukt grunnet vern av kystlynghei. Dette i tillegg til vinterskادا eng. Han mente at

miljøverndepartement og fylke mangler kompetanse og ansvarfølelse når det kommer til matproduksjon. Kåre Søyland poengterte i sin replikk til rekruttering til næringa viktigheten med å dra fram det positive og å fortelle naboer, venner og ikke minst barna hvor godt vi faktisk trives i arbeidet. Bente Gro Slettebø fra Bjerkreim Bondelag hadde en replikk på matberedskap.

Arnstein Røyneberg ble valgt som 1. vara i styret i Norges Bondelag. Arna Høyland gikk ut av valgkomiteen.

Utsendingene til årsmøtet fra Rogaland.

Aktive lokallagsmidler 2013

Norges Bondelag gir hvert år et beløp til fylkeslagene som skal brukes til motivasjon for økt aktivitet i lokallagene og til medlemsverving. Dersom det ikke er tilstrekkelig med søknader til å dele ut alle midlene, ønsker styret at resterende midler blir brukt til tiltak/tur til lokallagene. Styret besluttet å øke

satsene for verving av medlemmer med produksjonskontingent fra 300 kr til 500 kr per vervet medlem. Også medlemsmøter økte fra 300 kr til 500kr og møte med politikere blir nå honorert med 1000 kr per møte. Det hadde tidligere en sats på 300 kr per møte. I tillegg ble det tilført en kategori der

større sosiale arrangement og turer for medlemmer blir honorert med 1000 kr per arrangement. Totalt 24 lokallag sendte inn søknad om aktive lokallagsmidler.

Bondevenn- aksjonen

Hvert år har Bondelaget en aksjon rundt påsketider. Årets aksjon var en Bondevenn- aksjon, der det blant annet er opprettet en egen nettside bondevenn.no. Målet med nettsiden og kampanjen var å vise verdien av landbruket og trygg, naturlig mat fra hele landet.

Det er viktig å skaffe seg alliansepartnere utenfor landbruket og denne aksjonen var en anledning til å vise at man setter pris på aktører litt utenom landbruket som bidrar til å snakke opp norsk landbruk. Under finner du noen av de som ble utnevnt som Bondevenner av lokallagene.

Tysvær Bondelag utnevnte følgende kandidater til Bondevenner for sin positive holdning og sitt bidrag til landbruket: Kristin Eikje som er dyrlege, Karina Søvik fra Tysvær Bygdeblad og Lars Falkeid som har kjørt Tine tankbil i 40 år og som alltid har tid til å slå av en prat. Andre som Tysvær Bondelag mente at taler landbruket sin sak og som fortjente en påskjønnelse var Emly Årsvik fra Arbeiderpartiet, Aasmund Austerheim fra Senterpartiet, Landbrukskontoret og kontoret i Rogaland Bondelag!

14 bondevenner i Dalane ble invitert til treff på Landbrukscenteret på Helleland. Det var lagene i Bjerkreim, Eigersund og Helleland som var vertskap. De inviterte representerte en stor bredde av støttespillere.

Kjell Olav Stangeland ble utnevnt som bondevenn av Time Bondelag. Han har vist landbruket fram gjennom Jærbladet mange ganger. Time Bondelag setter stor pris på hans engasjement. Også Marta Dagestad Undheim ble utnevnt som Bondevenn. Hun er veterinær og blir flittig brukt av journalister og Time Bondelag setter pris på det hun gjør og representerer. Videre ble Bo Jensen utnevnt som Bondevenn. Han driver ysteri på Aurenes i Time. Her produseres Knudenosten som er basert på geitemelk. Han har utdanning som kokk, servitør, konditor og slakter, noe som vitner om et pågangsmot og evne til å produsere litt utradisjonelt på Jæren. Her er ikke mange geitebesetninger. En god Bondevenn som framhever Norske kortreiste råvarer, samt et stabilt Landbruk. Time Bondelag var på medlemsmøte til Time Sau å Geit. Der Anette Lerbekk og fortalte om Mathall- prosjektet sitt på Bryne. Anette er 22 år, utdanna kokk med forkjærlighet for lokalprodusert, kortreist mat. Nå er hun i gang med Mathall på Bryne planlagt åpnet til Jærdagen. Hennes engasjement og bevisste meninger om råvarer og matopplevelser er et forbilde for mange og hun ble derfor utnevnt til Bondevenn. Time Bondelag overrekte også ei T-skjorte med påskrifta Bondevenn til Dag Jørund Lønning. Han er en engasjert og dyktig person som ivrer for landbruket å naturen. Kunnskap og lærdom i tillegg til forskning er viktig å få ut til folket.

Randaberg Bondelag utnevnte Torgeir Harestad (f.v) som er politiker for Venstre, varaordfører Jarle Bø fra Senterpartiet, Asta Todnem som er/har vært leder av bondekvinnelaget, Håkon

Magne Bø som er inseminør og Tore Sande som er pensjonist og tidligere bonde. Gabriel Nilsen og mangeårig redaktør av Bondevinnen, Dag Raustein (t.h) ble utnevnt som Bondevenner.

Stavanger Bondelag utnevnte Landbruksdirektør Hadle Nevøy som Bondevenn. Hadle er en god støttespiller for landbruget i Rogaland.

Bondevennene i Dalane:

1. rad fra venstre: Gerd Siqveland Engelsgjerd - Landbrukssjef Bjerkreim, Svein Erling Jensen - advokat Eigersund, Atle Leidland - driftsleder Nortura Eigersund, Jørgen Wigestrاند - Russepresident Dalane Vidaregåande Skule, Ina Shelby - matentusiast med fast spalte i Dalane Tidende Eigersund.

2. rad fra venstre: Keth Odland - journalist Dalane Tidende Bjerkreim, Marthon Skårland - ordførar Bjerkreim, Jan Erik

Grude - byggmeister Helleland, Asbjørn Hegdal - Eigersund orienteringsklubb, Øyvind Voilås - leiar Eigersund Bondelag.

3. rad fra venstre: Magnus Solberg - dyrlege Bjerkreim, Ken Rune Birkeland - daglig leder innkjøpslageret Helleland, Ove Eikestein - rørlegger Helleland, Alf Dybing - elektriker Helleland, Arild Løvås - Lund Rekneskapslag Helleland.

4. fra venstre: Jostein Sleveland - leder Helleland Bondelag, Svein Roald Tengedal - leder Bjerkreim Bondelag

Samarbeidsavtale mellom Gjensidige og Rogaland Bondelag

Gjensidige og Rogaland Bondelag har en samarbeidsavtale innen markedsføring, medlemsrabatter på forsikring, utforming av forsikringstilbud, trygg bonde og økonomisk støtte til Norges Bondelag.

Målet for samarbeidet er:

- Å skape grunnlag for enda flere medlemmer til Norges Bondelag og øke andelen av medlemmer i Norges Bondelag som har og samler sine forsikringer i Gjensidige.

- At det ikke skal skje skader eller ulykker på min gård
- At medlemmene i Norges Bondelag skal ha riktige, kostnadseffektive og gode forsikringsløsninger

Aksjonsberedskap føre jordbruksforhandlingane 2013

Norges Bondelag og fylkeslaga hadde utarbeida planar for aksjonar som ein ville ta i bruk om det vart brot i jordbruksforhandlingane. Heldigvis vart det forhandla fram ein god jordbruksavtale for 2013 slik at det ikkje var nødvendig

å aksjonera. Den politiske situasjonen føre stortingsvalet var nok også slik at dei rødgrøne regjeringspartia var avhengige av eit godt forhold til jordbruket og distrikta etter fjorårets brot i jordbruksforhandlingane.

Bondelaget var godt førebudd om det ikkje vart ein framforhandla avtale og ein vart nøydd til å aksjonera.

Stortingsvalet 2013 – Matval 2013

Norges Bondelag hadde følgjande målsettingar føre val på nytt Storting

- Setja norsk matproduksjon på dagsorden i valkampen
- Alle tillitsvalde og dei fleste medlemmane i Bondelaget skulle vite forskjellane i landbrukspolitikken mellom dei ulike partia.
- Få veljarane til å tenke matproduksjon når valliste vart vald.
- Få eit Storting som prioritere norsk matproduksjon.

Alle partia sine standpunkt innan landbrukspolitik / matproduksjon vart kartlagd. Korleis Bondelaget såg konsekvensane på partia sin landbrukspolitik vart det laga oversiktar på. Sjeldan har forskjellane i partia sin landbrukspolitik vore så stor som ved dette stortingsvalet.

Hovudparolen var Matval 2013

I vårt fylke var det aktivitetar som vart arrangert av både lokallag og fylkeslag slik at Norges Bondelag sine målsettingar vart oppfylde. Møtearrangementa som både lokallag og fylkeslaga arrangerte hadde god oppslutnad. Det var utarbeida brosjyre som viste partia sine programformuleringar på fleire viktige landbrukspolitiske spørsmål med smilefjes og omvendt i forhold til Bondelaget sine synspunkt. Bondelaget var klare i sine analysar av programformuleringane og det falt nokre parti tungt for brystet. Det har knapt vore så mykje stoff og saker omkring norsk matproduksjon som det var i denne valkampen. Det var nok styrkinga av importvernet på ost og kjøt som var årsaka til det. På dei fleste møta som vart arrangert var

det den såkalla ostetolla som var hovudtema. Både Høgre, FrP og Venstre ville reversere importvernet for norsk matproduksjon. Eit utsegn var ”Om vi kjem i regjering skal vi ikkje eingong henga frakken av oss før ostetolla vert reversert”.

Det var utfordrande å få inn lesarbrev i dominerande aviser. Debattar og mediaomtale var med og få fram skiljelinene mellom partia.

Val på nytt Storting, vi fekk eit såkalla borgarleg fleirtal. Høgre og FrP har danna regjering med støtte frå Venstre og KrF. Landet har fått landbruksminister frå FrP. Dei to støttepartia vil i denne perioden vera viktige medspelarar for gode rammevilkår for norsk matproduksjon.

Rundballe aksjonene

Det ble arrangert rundballe-aksjon i forkant av Stortingsvalget. Målet med kampanjen var å få velgerne til å tenke på matproduksjon når de gjør sitt valg. Det var en nasjonal kampanje der rundballe med påskriften MATVALG ble satt synlig opp langs trafikkerte veier. Det ble også delt ut brosjyrer der pluser og minuser med de ulike partiene ble listet opp sett fra landbruksnæringa sitt ståsted.

Bilder innsendt av lokallag.

Skjold, Vindafford.

Randaberg.

Sjernerøy.

Andre saker

Vervekurs	34
Rovvilt i Rogaland.....	34
Prosjekt brannvarslingsanlegg.....	35
Tur med kokkelever	35
Landbrukspolitiske møter 2013	36
Landbrukets HMS- tjeneste.....	37
Åpen gård	38
Ressursgruppa for økologisk landbruk	39
Unge bønder-kurs	39
Agrovisjon 2013.....	40
Verdiskapingsrapport – ringverknader.....	40
Medlemsutviklinga i fylket	41
Skattekurset	41

Vervekurs

Rogaland Bondelag arrangerte vervekurs 16. September i Bondelaget sine lokaler. Det var i alt 17 deltakere på kurset og Elin Røed fra Norges Bondelag tok for seg verveansvarlige sine roller, hensikten med å verve nye medlemmer og hvordan man best mulig tar vare på de medlemmene som Bondelaget allerede har. Nyttig informasjon ble gitt om bondelagets overordna budskap, kontingent og medlemsfordeler, materiell og vervepremier. Det var også en praktisk del der hele 11 nye medlemmer ble vervet av kursdeltakerne.

Kursdeltakerne.

Rovvilt i Rogaland

I Ryfylkeheiane er det sett jerv i fleire omgangar over fleire år.

Ut frå avføringsprøvar er dette ein hannjerv som har opphalde seg i dette området i lengre tid.

I desse heiane skal det ikkje vera ynglande rovdyr.

Året starta med at ein fekk fellingsløyve på ein jerv og skadefellingslaget

vart sett i gong. Dei gjorde ein stor jobb for å lukkast i uttaket av jerven, men måtte innsjå at den hadde flytta seg ut av området i perioden vi hadde fellingsløyvet. Vindauget var lite og det var ikkje ideelle forhold med lite sporsnø.

Takk til leiar i Fellingslaget Arve Århus for god leiing og resten som var med på jakta.

Det har også dette året vore litt tap til rovvilt, men heldigvis ikkje dei store tapar. Fylkeslaget og rovviltkontakten har god dialog med leiar i Rogaland Sau & Geit, Magne Jakob Bjørheim, leiar i fellingslaget Arve Aarhus og viltforvaltar Anders Brå hjå fylkesmannen.

Prosjekt brannvarslingsanlegg

Det har kommet tilbakemeldinger fra næringa om frustrasjon på feilmeldinger i brannvarslingsanlegg. Det ble derfor satt ned en prosjektgruppe. Prosjektet er godt forankret i næringa; Rogaland bondelag, Norsvin og Fjorfelaget sitter i prosjektgruppa. Gruppa er enige om at vi vil ta bondens frustrasjon på alvor og se på hva som kan gjøres for å oppnå en teknisk forbedring av anleggene (hvis det er mulig), økt kunnskap om styring og vedlikehold av anleggene og bedre faktagrunnlag om brannvarslingsanlegg og engasjement rundt brannsikring. I fase 1 er det viktig å få avklart omfanget; er dette et stort problem som berører mange? Er det utslag på hvilke fjøs/produksjoner/anlegg som har problem? Hvor ligger problemet; tekniske problem eller hos bonden? Hva kan være årsak; mangelfull opplæring, selvmontering, manglende vedlikehold?

Det ønskes å kartlegge omfanget og identifisere problem i form av feilmel-

dinge/falske alarmer på brannvarslingsanlegg i driftsbygninger i Rogaland. Hovedmålet er å øke dyrevelferden og redusere faren for tap av verdier og liv ved å igangsette tiltak som skal forbedre tekniske anlegg og øke kompetansen om brannforebygging. Det ble sendt ut spørreskjema til bønder fra Gjesdal, Klepp, Time, Hå, Sola, Sandnes, Hjelmeland, Strand, Rennesøy, Finnøy, Tysvær, Vindafjord og Karmøy. Til sammen ca 2100 respondenter. Alle svar vil bli behandlet konfidensielt. Det er Høgskulen for landbruk og bygdenæringar som gjennomfører kartleggingen og som skal sammenstille og analysere opplysningene.

Delmål i prosjektet:

1. Kartlegge omfanget og identifisere problem i form av feilmeldinger/falske alarmer i driftsbygninger i Rogaland
2. Utvikle anlegg som er bedre tilpasset klima og inneklime i husdyrrrom

3. Skaffe oversikt over gjeldene lover og regelverk.
4. Inngå samarbeid med viktige aktører som Gjensidige, Elotec, Rogaland Brannvesen, elektrofirma, andre
5. Høyne interessen for og kompetansen om velfungerende anlegg
6. Redusere driftskostnader på anleggene.
7. Sikre stabilitet på anlegget.
8. Oppnå velfungerende anlegg

Tur med kokkeelever

Rogaland Bondelag og Kokkemesterlauget Rogaland inviterte torsdag 5. September til sin årlige tur med kokkeelever og til en flerretters middag på Jåttå videregående skole. Alle videregående skoler i Rogaland som har vg 2 klasse innen kokk og servitør ble invitert. Målet med opplegget er å gi elevene kunnskap om hvordan gode norske landbruksprodukt blir til. Elevene får besøke ulike produsenter og ble gitt en orientering om hvilket arbeid som blir lagt ned for å få frem den beste kvaliteten på gården sine produkt. Det var en svært vellykket dag og det er svært gode tilbakemeldinger fra elevene. De fikk et innblikk både i gartnerinæringa hos Jone Wiig, økologisk eggeproduksjon hos Sølve Salte og melkeproduksjon hos Arnstein Røyneberg.

Etter turen samlet elevene på Jåttå vgs for å lage en flerretters middag med gode norske landbruksprodukt. Som

Middag på Jåttå vgs.

faglig rettleder og inspirator er den kjente kokken Heine Grov med både på gårdsbesøkene og på kjøkkenet. De inviterte gjestene til middagen var po-

litikere, fylkesordførere, næringslivet, fagforeninger og andre sentrale personer.

Landbrukspolitiske møter 2013

Landbrukspolitisk møte i Tysvær 19. mars

Rogaland Bondelag og lokallaga på Haugalandet arrangerte bondemøte med listetoppene i Rogaland. Ordstyrer Harald Dale sørget for en effektiv debatt. Nærmere 120 bønder og bondevenner fant plass i kinosalen på Tysværtunet. Sveinung Svebestad, leder i Norsk Landbruksamvirke, hadde klare utfordringer til politikerne om forutsetningene for norsk landbruk; videreføring av jordbruksavtalen, markedsregulatorrollen og importvernet. I panelet satt Gjertrud Kjellesvik (SV), Hege Liadal (AP), Geir Pollestad (SP), Iselin Nybø (V), Olaug Bollestad (KrF), Siri Meling (H), og Bente Thorsen (FrP).

Politisk møte i Bjerkreim der Rogalandsbenken og ordførarane i Rogaland var spesielt invitert

Mandag 29. april arrangerte Bjerkreim Kommune, Bjerkreim Bondelag, Rogaland Bondelag og Rogaland Bonde- og Småbrukarlag til politisk møte i Bjerkreims samfunnshus i Vikeså. Bjerkreims ordfører Marthon Skårland (H) åpnet møtet og ønsket alle velkommen. Tom Hetland var møteleder.

Den Danske Professorene i internasjonal økonomi, Søren Kjeldsen-Kragh, hadde tema : "Er stordrift veien å gå for å auke matproduksjonen og lønnsomheten." Han snakket om det Danske landbruket og deres utfordringer. Han konkluderte med at det Danske landbruk har valgt feil spor, og mistet sin "Goodwill". Han mente videre at produktivitets-galskapen måtte stoppest og at det måtte satses på kvalitet.

Forskningsdirektør Bioforsk Nils Vagstad, snakket om *matjord i et beredskapsperspektiv*. Han mente vi må innrette oss slik at vi klarer og håndtere framtidige utfordringer, som for eksempel naturkatastrofer. Han påpekte at utdanning var viktig. Videre mente han at beredskapen ligger i jordvern, produksjons-kapasitet og kompetanse.

Administrerende direktør i Agri Analyse Christian Anton Smedshaug, hadde temaet: *Klarer Norske bønder å produsere i tråd med målsetningene til stortinget om en økning på 20 %*. Han mente at kornproduksjonen måtte øke 70 %, kjøtt og melkeproduksjonen måtte dobles. Han kunne også fortelle at Norge er et av de landene med lavest

F.v. Sjur Håland - Bondevennen, Geir Pollestad - Sp, Kjell Andreal Heskestad - nestleder i Bondelaget (bak), Karl Anders Nilsen - Senterpartiet, Ola Andreas Byrkjedal - fylkesleder i Bondelaget, Olav Sande - org. sjef i Rogaland Bondelag, Øystein Hansen - LO, Hallgeir Langeland - SV, Arnstein Røyneberg - styremedlem i Rogaland Bondelag og Torgeir Kinn - bonde.

selvforsyningsgrad. Han mente også at vi måtte ha en struktur som er tilpasset arealressursene. Og at vi måtte utnytte arealet. "Jo større vi blir, jo dårligere arealutnyttelse".

Kick off- møte 22. mai

Rogaland Bondelag, LO Rogaland, AP, SV og SP i Rogaland arrangerte Rød / Grønnt seminar for tillitsvalgte i sine organisasjoner. Bondelaget fikk presentert rapporter på verdiskapinga i primærledet og ringvirkninger i sysselsetting på bakgrunn av landbruket i fylket.

Rogalandslandbruket er stort sett volumproduksjon og har få foredlingsvirksomheter på gårdane. Det er store anlegg for vidareforedling som er helt avhengige av råvarer fra vårt fylke. Det er viktig å få fram hvor viktig landbruksnæringa er økonomisk for kommuner og mange sysselsatte i foredlingsindustrien på grunn av den høye produksjonen av råvarer som vi har i fylket. Andre innledere på møtet var statsråd Jonar Gahr Støre, LO sjef Gerd Kristiansen. Førstekandidatene på de tre partia deltok også, Eirin Sundt fra AP, Hallgeir Langeland fra SV og Geir Pollestad fra SP.

Landbruk og distriktpolitisk møte ved Tomatfestivalen 15. august.

I samarbeid med Tomatfestivalen ble det arrangert landbruks – og regional-

politisk møte på Judaberg. Leder i Norges Bondelag Nils T. Bjørke innledet til debatt. Grunnlaget for hans innledning var bondelaget sine vurderinger av hvert enkelt parti sine programformuleringar i landbrukspolitikken. De fremste stortingskandidatene i Rogaland møtte. Eirin Sundt fra AP, Ivar Toskedal fra H, Solveig Horne fra FrP, Geir S Toskedal fra KrF, Geir Pollestad fra SP, Iselin Nybø fra V og Heidi Bjerga fra SV. På dette møtet kom skillelinjene i landbruks og regionalpolitikken mellom partia godt fram.

Gårdsbesøk med de rødgrønne hos Torgeir Kinn

Det ble arrangert gårdsbesøk med de rødgrønne hos Torgeir Kinn fredag 30. august. Torgeir Kinn er melkeprodusent på Jåttå med 250 mål dyrka jord og 350 000 liter melkekvote. Han har bygget på fjøset og investert 7 millioner i bygg. Øystein Hansen fra LO, Geir Pollestad fra Senterpartiet, Fylkesleder i Bondelaget Ola Andreas Byrkjedal og Hallgeir Langeland fra SV var blant de oppmøtte på gården.

Ola Andreas Byrkjedal tok for seg jordvern, tollvern og budsjettutnyttelse i sitt innlegg til politikerne. Øystein Hansen viste sitt engasjement for jordvern og ønsker at mer boliger blir bygget på fjell i stedet for på matjorden. Geir Pollestad viser til

viktigheten av langsiktige grenser for jordbruk og viktigheten av bevisstgjøring av disse grensene hos folk. Partiene var også innom pelsdyrnæringen og ulike synspunkter ble lagt frem. Pollestad mente det ikke var grunn til bekymring for pelsdyrnæringens fremtid og at en fjerning av subsidier til næringen vil kunne bidra til en forverring av dyrevelferden. Dette fordi bonden blant annet ikke får råd til den hjelpen han/hun trenger av avløyserere. Det må tas et standpunkt for eller imot pels. Fjerning av subsidier er ikke veien å gå mener Pollestad.

Det ble gitt en omvisning i fjøset. Melkeroboten ble inspisert og kalvene fikk litt ekstra oppmerksomhet.

Landbruksministeren på besøk i Rogaland

Den nye landbruksministeren Sylvi Listhaug var på besøk hos melkebonden Sindre Årsvoll på Sandnes den 5. november. Sindre viste til viktigheten av jordvern og tollvern. Han tok også opp mosjonskravet og luftegårder. Sylvi hadde fokus på lønnsomhet og kvalitet i jordbruket og at de ønsket å modernisere og forenkle støtteordninger. Hun hadde et ønske om et landbruk i hele landet, men poengterte at det nok vil gå mot sentralisering av jordbruket.

Sindre Årsvoll og Sylvi Listhaug.

Landbrukets HMS- tjeneste

Landbrukets HMS-teneste har 4 rådgivere som har sitt virke i fylket: Kjersti Flesjø, Nord Rogaland og Sunnhordaland, May Ann Levik, Rogaland, Arnfinn Særheim, Rogaland og Maria Vikingsdal som har kommuner både i Rogaland og Vest-Agder.

Til sammen har det vært utført ca. 360 HMS-gårdsbesøk. Det har vært holdt 15 kurs i PRAKTISK-HMS arbeid, med til sammen 170 deltagere. Rådgiverne har også vært engasjert ved sikkerhetsdager på videregående skoler, mark-dager og messer. Det er økende tilslutning til LHMS, det er utført HMS-gårdsbesøk hos over 100 nye medlemmer. Det er tydelig at flere nå ser nytten av forebyggende helsearbeid!

Jæren Bedriftshelsetjeneste som har helsekontroller av bønder har fått positive tilbakemeldinger på at de har god kjennskap til bøndernes utfordringer i hverdagen! Det er utført i underkant av 300 helsekontroller i 2013. Bedriftshelsetjenesten er en viktig medspiller til at vi kan gi et helhetlig HMS-tilbud til bondene. Bedriftshelsetjenestens oppgave er å drive forebyggende helsearbeid. Det blir blant annet utført test av hørsel og av lungekapasitet. Når dette sjekkes regelmessig over tid, har man mulighet til å avsløre om det er negative endringer, det er da enda viktigere å motivere til bruk av personlig verneutstyr som blant annet støvmaske og hørselsvern.

Sykepleier eller lege som utfører helsekontrollen, kartlegger også andre mulige yrkesmessige belastninger gjennom samtale på helsekontrollen. Det kan henvises videre til spesialist ved behov. Ekstra tjenester som for eksempel vaksiner er mulig å få gjennom direkte avtale med Bedriftshelsetjenesten.

Prosjektet «godt bondevett» hadde sin presentasjon på Agrovisjon, dette er et samarbeid med flere aktører, bla Norges Bondelag, Norsk Bonde og -småbrukarlag og LHMS. «Godt bondevett.no» er en nettside med mye nyttig informasjon om psykisk helse i landbruket. Kurset «bonden i stress og krise» blir arrangert i mars 2014, det er spesielt tenkt til personer og rådgivere som i sitt daglige virke er i kontakt med bønder. Det vil også bli arrangert møter i forbindelse med «godt bondevett» spesielt rettet til bonden selv. Dette vil bli annonsert.

Initiativet til «Til for bonden» kom fra en bonde som opplever at mange har behov for, noen å snakke med om sine utfordringer. Mange bønder har stort arbeidspress, stort ansvar, er alene i drifta, og har usikre økonomiske rammer. Dette kan føre til at noen får større utfordringer enn en greier handtere selv. Det kan påvirke dagliglivet til både en selv, nærmeste pårørende og andre. Derfor er det viktig å ha en å snakke med om det som er vanskelig.

Det ble derfor oppretta en gratis telefon-tjeneste der man kan ringe og snakke med en erfaren bonde som enten kan hjelpe deg videre, eller være til stades for

deg der og da. De som har vakt har opplæring og selvsagt taushetsplikt. Dette tilbudet blir i første omgang prøvd ut i de åtte kommunene Randaberg, Stavanger, Sola, Sandnes, Klepp, Time, Hå og Gjesdal. Bak «Til for bonden» står Fylkesmannen, landbruksavdelingen, landbruksorganisasjoner, landbruksbedrifter, banker og kommuner. Det er opprettet kontakt med flere personer/organisasjoner som kan tre inn på kort varsel. Fylkesmannen har støtta arbeidet økonomisk.

Landbruksrådgivinga har overtatt ansvaret for å videreutvikle prosjektet og forankre arbeidet bedre organisatorisk. Prosjektgruppen ble bredt sammensatt med Lisa Breiland som representant fra Rogaland Bondelag.

Rogaland Bondelag er del av prosjektgruppa fordi det mener at arbeidet som prosjektet skal legge til rette for er viktig. Bondens psykiske helse er viktig for bonden selv, familie og dyrevelferden. Det er også viktig at etablerte organisasjoner i landbruket tar ansvar for nye innfallsvinkler.

01.01.2014 ble Landbrukets HMS-tjeneste en del av Norsk Landbruksrådgiving, Landbrukets HMS-tjeneste er nå «seksjon-HMS under NLR sentralt». HMS-seksjon er en egen selvstendig økonomisk seksjon, så medlemsfordeler gjelder bare dem som er medlem i HMS-seksjon. Det jobbes nå videre med ytterligere samarbeid. Intensjonen er at man skal kunne nå enda flere bønder med HMS-budskapet, samt å bli mer kostnadseffektive i samarbeid med alle NLR-avdelinger.

Åpen gård

Leder i Tysvær Bondelag, Svein Helge Høyvik takker ordfører Stakkestad for tale. Konferansier Sigmund Hansen tok oss gjennom dagen.

Tysvær

Tysvær Lokallag arrangerte søndag 26. mai Åpen Gård. Med strålende sol ble det en festdag; ca 2000 besøkende tok turen for å hilse på. Et variert program trakk mange tilskuere og konferansier Sigmund Hansen ledet dagen. I tillegg falt diverse smaksprøver fra utvalg for lokalprodusert mat i god jord. Per Helle hadde demonstrasjon av hvordan man kan tenne bål av et nyfelt tre og det var utvalg av T-skjorter som ble trykket opp lokalt med en rekke lokale sponsorer. Det ble en bestselger og det gikk tidlig tomt for barnestørrelser.

Time

Det ble arrangert åpen gård i Time 25. august. Tine stilte med tankbil og nortura med en slaktebil. Publikum fikk se inni bilene hvordan dyra blir transportert

Time Svineavlslag stod for grillingen, Time Sau og Geit for klypping og gjetting, Bygdekvinnlaget steikte lapper og kokte kaffe.

Vibå 4h hadde Natursti og kalvamønstringen stod Time produsentlag for. Det var også utvalg av grønnsaker. Det var et vellykket arrangement med mye gode tilbakemeldinger.

Bryne Landbruksservice, Tine, Nortura, Felleskjøpet og Time Sparebank gav støtte til premier for de som gikk natursti.

I. vara i Rogaland Bondelag gir blomster til vertskapet ved Gro Vistnes.

Eigersund

På Øygrei i Eigersund var nærmere 600 stk på gårdsbesøk på åpen gård 25. august. Det var en spennende dag for både store og små. På gården var både gris og kyr. Kaninungene, de tre dager gamle kyllingene og kattungene fikk masse kos. Naturstien rundt beitet var også en suksess. Med flott utsikt over gården og vannet med kanopadling, kunne en slå seg ned hos historieforteller Gaute Skretting. Han fortalte om gamle dager på gården Øygrei. I gamlehuset kunne de få se hvordan rokken ble brukt og garn blir laget. Der inne kunne ungene sette seg ned og laga sprelledyr og farge dyretegninger. Folk hadde det trivelig og såg ut til å ha god tid. 40 stk av de totalt over 70 besøkende kom syklende til gårds sammen med Eigersundsordføreren. Fellesstarten gjekk fra sentrum og løypa var 7 km lang. Sporty sponsa flott premie til den heldige av de som ble uttrukket. Nortura Eigersund sponset arrangementet.

Tjørn i Bjerkreim.

Bjerkreim

Søndag 12. mai tok nærmere 200 stk turen til en pelsdyrfarm på Tjørn i Bjerkreim. Det var besøk i ei fødestue som få av de besøkende hadde vært i før. De over 1100 tispene til Hege og Geir Bratlebø var midt i ynglinga og midt inne i denne travle tida valgte altså pelsdyrnæringa å åpne opp dørene så alle kunne få komme inn og se. Det var fire åpne pelsdyrfarmer i Rogaland denne dagen. De besøkende fikk høre om minken sine morsegenskaper og om hvordan de som jobber på farmen hver dag klarer å høre på ungene sin lyd om de får nok melk og trives. De som jobber på farmen følger med på at mor er der hun skal og at ungene ikke blir nedkjølte. Etter hvert som ungene blir eldre blir buret utvidet slik at hun kommer til en egen hvilehyllie så hun får være i fred om hun vil det. Det var et lærerikt besøk for store og små.

Åpen gård i Time.

Strand og Forsand

Strand og Forsand Bondelag arrangerte åpen gård sammen søndag 25. august hos Karl Peder Eiane på Idsal. Det var ca 600 besøkende og strålende vær. Her fikk de besøkende se et stort nytt løsdriftsfjøs med melkerobot. Det ble stilt ut traktorer og diverse utstyr, og det var både høner, katter og griser på gården. Noen få heldige fikk også se ei ku som kalvet.

Randaberg

På gården til Gro og Trond Vistnes i Sandeveien i Randaberg deltok hele 1700 personer. Her fikk de se melkerobot, dyr, oppleve tur i traktorvogn og ponnyridning. Kalvemønstring, salg av grillmat, is og drikke var det også plass til. Randaberg 4H deltok med aktiviteter.

Åpen gård i Randaberg.

Ressursgruppa for økologisk landbruk

Rogaland Bondelag opplever ressursgruppa for økologisk landbruk en nyttig arena for utveksling og innspill av ting som skjer i det økologiske landbruket i Rogaland.

Ressursgruppa ønsker å synliggjøre hva som er nødvendig å gjøre for å øke produksjon og salg av økologisk mat i Rogaland, slik at vi når regjeringas mål om 15 % økologisk produksjon og for-

bruk i Norge innen 2020. Lisa Breiland sitter i prosjektgruppa som representant for Rogaland Bondelag.

Unge bønder-kurs

Kurset ble holdt på Stavanger Forum i forbindelse med Agrovisjon 2013, 11.-13. oktober. Det var derfor også muligheter for å se på utstillingen og å gå på bondepub på fredagskvelden. Det var 18 påmeldte til årets unge bønder-kurs. Kurset tok for seg juss og eierskifte i landbruket ved Jan Bangen, advokat i Noregs Bondelag. Morten Malmin fra SR- Bank gav en innføring i landbruksøkonomi og Maria Vikingsdal fra Landbrukets HMS- tjeneste orienterte om trygghet og helse i landbruket. "Hva bestemmer prisen på det jeg leverer?" var tittel på innlegget til Sveinung Svebestad, styreleder i Norsk Landbruks-samvirke og Nortura. Det ble også presentert ulike utdanningsmuligheter innen landbruk av Anne Kathrine Edland fra Øksnevad videregående skole. Kurset ble avsluttet med et åpent møte som tok for seg psykisk helse i landbruket. Møtet ble arrangert i anledning verdensdagen for psykisk helse og lanseringen av nettsiden godtbondevett.no. Målet med kampanjen var økt kunnskap og åpenhet rundt

Noen av kursdeltakerne på unge bønder-kurs

tema psykisk helse. Møtet ble arrangert i regi av Norges Bondelag. Tove Gundersen, generalsekretær for psykisk helse, holdt her et innlegg om grep i hverdagen som kan gjøre en forskjell for din psykiske helse. Psykolog Trond Løkling fortalte om når ens største styre blir en svakhet og hvordan bønder ofte skal og vil klare ting selv og

vegrer seg til å spørre etter hjelp. Han mener at en lavere terskel for å spørre etter hjelp kan hjelpe mange når det kommer til psykisk helse. Det ble også gitt en orientering om nettsiden, godtbondevett.no. Formålet med siden er å gjøre det lettere å tilegne seg informasjon og å gjøre det lettere å ta kontakt dersom noen sliter psykisk.

Agrovisjon 2013

Agrovisjon 2013 ble avholdt helgen 11.-13.oktober og hovedkomiteen er godt fornøyd med besøket. Det var 8161 besøkende på messa. Det var god stemning på Rogaland Bondelag sin stand. Bondelaget hadde Quiz med gavekort på 500 kr hos Felleskjøpet som premie. Tre heldige vinnere ble trukket ut. Det ble også vervet 35 nye medlemmer.

Fra Rogaland Bondelag er Sonja Herikstad Skårland medlem i hovedkomiteen og Ola Andreas Byrkjedal sitter som varamedlem i styret for Agrovisjon SA.

F.v. Ola Andreas Byrkjedal, Arnstein Røyneberg og Maria Vikingsdal.

Verdiskapingsrapport – ringverknader

Som ein oppfølgjar til verdiskapingsrapporten for primærleddet i landbruket fekk vi i 2013 utarbeida ein rapport som synte verdien på ringverknadane av landbruket i Rogaland. Rapporten vart utarbeida av Østlandsforskning as og finansiert av Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Innovasjon Norge Rogaland.

Av ringverknadsanalysen kjem det fram at 6 529 sysselsette i primærleddet i landbruket i Rogaland gir grunnlag for til saman 14 582 sysselsette i Rogaland (inkl. sysselsette i landbruket). Dette gir en sysselsettingsmultiplikator på 2,23 (14 582/6529). Dette bygge på ei meining om at verdikjedeeffektene er basert på aktiviteten i primærleddet.

De totalt 14 582 sysselsatte utgjør om lag 6 prosent av alle sysselsatte i Rogaland i 2010.

Oversikt næringsmiddelindustri og engroshandel i Rogaland med et avhengighetsforhold til råstoff fra Rogaland:

Næring	Tilsette 2011
Produksjon, bearbeiding og konservering av kjøtt og fjørfe	1778
Produksjon av meierivarer	723
Produksjon av fôrvarer (ekskl. fiskebasert)	176
Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker	74
Produksjon av stivelse og stivelsesprodukter	42
Produksjon av kornvarer	24
Engroshandel med frukt og grønnsaker	91
Sum Rogaland	2908
Produksjon av bakervarer	865
Annet	301
Totalt jordbruksbasert sysselsette	4074

Direkte og indirekte sysselsettingsverknader av landbruket i Rogaland

	Primærledd	Till. næring	Foredlingsindustri	Forr. tj.yting	Eksp.-ind.	Offentlig sektor	Sum
Landbruk							
Direkte virkning	6 529	0	2 910	68	450	133	10 090
- ringvirkninger	2 945	183	1 118	27	149	70	4 491
- sum virkninger	9 474	183	4 029	95	599	203	14 582

Medlemsutviklinga i fylket

Ved årsskiftet 2013/2014 var det 6350 medlemmer i Rogaland Bondelag. Totalt er det kome til 288 nye medlemmer i løpet av året. Med ein avgang på 316 medlemmer gir det ein nedgang i medlemstalet for Rogaland Bondelag på 28 personar i løpet av 2013. Hovudgrunnane for at personane går ut av organisasjonen er av naturlege årsaker, slik som at dei har slutta i næringa,

har flytta, ikkje har betalt kontingenten det siste året eller er død. Nokre få har meldt seg ut med å oppgi at dei er usamde i bondelaget sin politikk. Av dei nyinnmelde personane er 89 direkte knytta til eit bruk. I tillegg er det registrert 6 andre nye føretak i medlemsregisteret.

12 lokallag hadde medlemsauke i løpet av året. Flest nye medlemmer har

Sandnes Bondelag med 25 nye. Deretter kjem Gjesdal Bondelag med 24 og Time Bondelag med 19 nye medlemmer. Størst netto auke i talet medlemmer har Rennesøy Bondelag med ein auke på 10 medlemmer.

På landsbasis hadde Norges Bondelag ein nedgang på 66 medlemmer. Ved slutten av året hadde organisasjonen 61459 medlemmer.

Skattekurset

Det årlege skattekurset for tilsette ved rekneskapskontora i fylket vart halde på Quality Airport Hotel Stavanger, Sola.

19 kontor i Rogaland har avtale med Norges Bondelag og frå desse kontora møtte 135 personar på sjølve skattekurset.

Rogaland Bondelag har ansvar for den tekniske delen av arrangementet, medan Norges Bondelag er ansvarleg for den faglege biten.

Årets skattekurs tok som vanleg opp dei nyaste oppdateringane av regelverket rundt skatt, avgifter og rekneskap.

I år vart det fokusert på garden som arbeidsplass – Bonden som arbeidsgjevar med helse, miljø og sikkerheit og økonomisk ansvar – som viktige punkt.

Katarina Myrting, LHMS tok for seg temaet ”Når bonden sliter – hvordan hjelpe?”

- Om psykisk helse i landbruket
- Kva kan regnskapsfører gjøre som rådgiver?

I frå Norges Bondelag foreleste advokat Rune Rylandsholm og avdelingssjef Arnstein Tveito frå Regnskap og juridisk service. Seniorskattejurist Erik Jungelin frå Skatteetatens kompetansesenter for landbruk orienterte om aktuelle sa-

ker frå Skatteetaten. Tema var; skogpraksisendringer, skatt, Mva, resultat frå lingninga ogt nytt frå skatteetaten.

Ekstra kursdag

Det vart også dette året halde to parallelle kurs i forkant av det ordinære skattekurset. Det eine kurset hadde temaet ”Odel – konsesjon – jordlov” der advokat Erlend Stabell Daling frå Bondelagets Servicekontor AS var forelesar. 23 deltakarar følgde dette kurset. Thore Kleppen, KPMG AS foreleste om temaet ”Regnskap og årsoppgjør etter regnskapsloven” på det andre kurset. 24 deltakerar møtte her.

Arbeid i utvala

Verveutvalet

Verveutvalet har hatt 2 møte i meldingsåret – 3. juli og 21. oktober. Hovudoppgåva til verveutvalet er å leggja opp strategi for vervearbeidet i fylkeslaget og å motivera lokallaga/verveansvarleg til aktiv medlemsverving. Strategi for vervearbeidet i 2013 er:

- ”Auka medlemstalet i fylket til 6450 og medverka til å redusera utmeldingar med konkret oppfølging av desse.
- Fokus på aktive bønder og dei som er på veg inn i landbruket. Målet på sikt er 70% av dei som mottek produksjonstilskot. Men også andre med sterk tilknytning til næringa.”

Utvalet har gjennomført ein rin-

gerunde dette året. Det vart bestemt at utvalet i 2013 skulle ringa/ta kontakt med dei produsentane som ikkje hadde betalt kontingenten etter 3. puring. Dei fleste var positive til at verveutvalet tok kontakt.

Premiering for nye medlemmer til lokallaga vert oppretthalde. For nye medlemmer med produksjon er premien 500 kr pr ny medlem. For personlege- og husstandsmedlem blir det utbetalt 100 kr.

Utvalet deltek på årsmøtet, leiarmøtet og distriktsmøta. Oppsummering av vervearbeidet og medlemsutviklinga er omtalt lenger bak i årsmeldinga.

Styret i Rogaland Bondelag deler kvart år ut Aktivitetspris til eit lokallag. Grunnlag for premiering er aktiviteten i lokallaget og medlemsutviklinga i laget. Aktivitetsprisen for 2012 gjekk til Tysvær Bondelag og vart delt ut på fylkesårsmøtet i mars 2013. Prisen bestod av Aktivitetsklubber og 5.000 kr. AU saman med administrasjonen plukka ut laget som fekk prisen. Styret sendte også forslag til Norges Bondelag på Tysvær Bondelag som kandidat til det beste lokallaget i NB. Laget nådde ikkje fram.

Norges Bondelag støtta arbeidet i Verveutvalet til Rogaland Bondelag med 10.000 kr i 2013.

Infoutvalget

Infoutvalget har hatt 3 møter i 2013 og har gjennomført følgende aktiviteter i 2013:

Kurs i kommunikasjon og mediehåndtering

Det er viktig for næringa å stå samlet med et felles og lett forståelig budskap utad. Det er avgjørende for næringens fremtid at politikere, beslutningstakere og forbrukere ser viktigheten av primærnæringa. Dette gjøres ved å ha felles, enkle og tydelige budskap som synliggjøres i media. Infoutvalget i Rogaland Bondelag inviterer derfor til kurs i kommunikasjon, presentasjonsteknikk og mediehåndtering for tillitsvalgte i landbrukets organisasjoner.

Det var godt oppmøte på kurset, 50 kursdeltakere fant veien til Måltidets Hus onsdag 27. januar. Brita Skallerud fra Norges Bondelag gav tips og ideer i møte med media basert på egne erfaringer. Ragna Krogstad, kommunikasjonssjefen i Norges Bondelag gav en innføring i bruk av sosiale medier- twitter, facebook, blogg osv.

Etter lunsj hadde Tor Øyvind Skeis-eid og Oddvar Vignes fra Ryfylke Livsg-nist en innføring i presentasjonsteknikk og hvordan man best får frem et budskap. Det var blant annet praktisk gjennomføring av intervju og mye humor. Formålet med kurset er bl.a. å gjøre oss bedre til formidle vårt budskap på en klar og god måte. Dette kurset gir en praktisk innføring i hvordan vi blir trygge på det å snakke gjennom media og å stå framfor en forsamling. Målet er å arrangere denne typen kurs hvert 3.år.

Fotokonkurranse

Det ble arrangert en fotokonkur-

F.v. Kjell Andreas Heskestad (leder), Marianne Osmundsen (sekretær), Lisa Breiland, Sigbjørn Andreas Hofsmo og Bente Gro Slettebø. Ikke tilstede Svein Ståle Kolstø.

rånse der tema var: Bondens hverdag. Konkurransen går frem til juni 2014. Det vil da bli kåret en vinner som blir annonsert i Bondevennen. Både Rogaland Bondelag og Bondevennen står fritt til å disponere bilder som blir sendt inn. Vinneren får en middag for to. Hensikten med konkurransen er å få samlet et godt bildearkiv som viser hvordan bondens hverdag i dag er. Samtidig er målet å inspirere deltakerne til å finne gode motiver i eget arbeid og på egen gård.

Arbeid mot skole og barnehager- Skolekontakter

Infoutvalget har også ønske om å tilrettelegge for økt aktivitet opp mot skole og barnehager. Dette fordi det er viktig med økt forståelse og kunnskap om mat og landbruk, hvor maten kommer fra og med dette viktigheten av norsk

landbruk. Det jobbes nå med å lage et idehefte med informasjon og bilder fra aktiviteter som har vært i lokallagene for å gi inspirasjon og ideer til lokallag som ikke har hatt aktiviteter i skole og barnehage. Dette kan bidra til økt aktivitet i flere lokallag.

Infoutvalget har også hatt fokus på Åpen gård. Målet for 2013 om å ha arrangement i alle deler av fylket lyktes. Dette var særdeles viktig i valgåret 2013. Utvalget har som mål at lokallagene får til en rulleringsordning seg imellom, evt samarbeider om å arrangere Åpen gård. Utvalget har også kommet med forslag og ideer til aksjoner i tilfelle brudd i jordbruksforhandlingene. Videre jobber utvalget opp mot sosiale medier og jobber for at Bondelaget skal være synlige både på hjemmeside, Facebook, Twitter og instagram. Filmsnut-ter til Youtube blir også jobbet med.

Jordvernutvalet

Jordvernutvalet har i år hatt to møter. Hovudsaken på møta har vore uttale til revideringa av Regionplan Jæren. Høyringa på denne planen gjekk over to omgangar. Ved behandlinga i fylkestinget vart det foreslått endringar i forslag til Regionplan Jæren som var av ein slik storleik at det måtte ut på ei avgrensa høyring. Fylkeslaget gav uttale i begge høyringsrundane.

Fylkeskommunen arbeider med Regionplan for areal og transport på Haugalandet. Dette arbeidet vert og følgd opp av jordvernutvalet.

Fylkeslaget / jordvernutvalet har avtale med Odd Arild Kvaløy som ekstra kompetanse innan jordvernsaker, overordna planarbeid i fylkeskommunen og kommuneplanarbeid. Lokallag bidreg økonomisk til denne ekstra

kompetansen og alle lokallag kan nytta kompetansen til Odd Arild Kvaløy vederlagsfritt i sitt jordvernarbeid.

Årsmelding Rogalandsgarden 2013

2013 er det siste året i nåværende fase, 2011 – 2013, som har vært kjennetegnet av store begivenheter. Det er samlet inn kr 252 494 og overføring til Sambolabo var på 270 000 kr for 2013, og kirkene har vært viktige i dette arbeidet.

I perioden har vi fulgt opp 13 grupper med ulike aktiviteter. Best er det å bruke vår prosjektansatt Iya Paul sine egne ord for arbeidet:

Sparing

Denne aktiviteten dekker en periode på 6 måneder om gangen der hvert medlem sparer et selvalgt beløp hver uke. Her kan også medlemmene låne penger i kassen mot en rente på mellom 5 og 10 % for en periode på 9 uker om gangen.

Lånefond

Fondet på 12 500 kr. ble opprettet i august 2012 og 193 personer har benyttet seg av dette, noe som har gitt en økning i fondet på 4 280 kr. (Vel 34 % økning av kapitalen på 17 mnd.)

Strikking

Asta Pauline, vår prosjektmedarbeider fikk en hel del utstyr under besøket i Norge og har nå arbeidet med 24 kvinner som lærer seg å strikke.

Bruer

I 2013 ble det bygd en bro over elva Mayo Libo på 18 meters lengde, 2,5 meters høyde og 4,5 meters bredde. Arbeidet har vært støttet av minister Abba Sadou fra Moyo-Kelele, parlamentsmedlem Ibrahim Dewa og Banyo kommune. Total kostnad 106 750 kr. Prosjektet har betalt 66 % av summen, 70 666 kr. Kommunen ga 12 500 kr resten har lokalbefolkningen bidratt med.

Brønn

En brønn 12,5 meter dyp er blitt gravd i Sambolabo mens 2 eldre brønner er blitt utbedret. Total kostnad 28 750 kr. Prosjektet betalt 90 % av kostnadene, lokalbefolkningen 10 %.

Ny dyrkingsteknikk

Dette året har vi lagt vekt på å oppfordre bøndene til å pløye ned gjødsel som kuflokkene har lagt igjen på åkrene i tørketida i stedet for å brenne den, sam-

Sparegruppene har vore viktige for kvinnene i Sambolabo. Her frå besøket i februar 2012.

tidig som vi har påpekt viktigheten av å benytte godt såfrø.

Resultater i målgruppa

Vi har mange ting å glede oss over. Den nye brua over Mayo Libo knytter Sambolabo nærmere den nye traseen for veien til Djem og Galim. Sammen med brua over Mbanti (2011) har den knyttet landsbyene i Mayo Kélélé området nærmere skoler og helseinstitusjoner i både Sambolabo og Banyo.

Vi har notert oss den stadig større trafikken av småbiler på veiene i området etter at bruene knytter ulike områder sammen.

Vi har også i tidligere årsmeldinger nevnt den generelle økningen i levestandard ved kjøp av motorsyklar, takplater, møbler og utstyr til huset og flere barn på skolen. Vi opplever også denne endringen i mentalitet gjennom arbeidet i gruppene.

Arbeidet med brønnene i Sambolabo har bedret vannforsyningen i tørketida og redusert frekvensen av vannbårne sykdommer i familiene som sokner til brønnene.

Muligheten for å låne penger fra fondene i gruppene har bidratt til at

flere har fått muligheten til å utvikle nye inntektsgivende småprosjekter.”

Vi har søkt om ny garanti fra Samarbeidsrådet for vårt arbeid 2014-2016.

Noen stiller spørsmål om effekten av vårt prosjekt: dersom vi i landbruksfylket Rogaland ønsker å bidra til bærekraft i områder som har store muligheter for bedre helse, økonomi og ikke minst rettigheter for kvinner - ja da har vi muligheten for å følge dette området på nært hold. Vi kan ikke hjelpe alle, men positive ringvirkninger fra vårt arbeid viser at med vårt bidrag får de den styrken som skal til for å fullføre noen av sine drømmer. Vårt bidrag har gjort at myndighetene også tar mer del, og det er meget positivt. ”Rogalandsgarden” er en brobygger på mange felt!

Vennlig hilsen U-landsutvalget 14.01.14

Elisabeth Kallevik Nesheim,
Rogaland Bondelag, Leder
Kari Rege Nilssen,
Rogaland Bygdekvinnelag
Terje Øen, Samarbeidsrådet
Synnøve Jørgensen, Rogaland 4H

Leiarane i lokallaga

	Leiarane 2012/2013	Leiarane 2013/2014
81101 01 Eigersund	Øyvind Voilås	Øyvind Voilås
81101 02 Helleland	Jostein Sleveland	Jostein Sleveland
81102 01 Sandnes	Bernt Palle Nærland	Bernt Palle Nærland
81102 02 Riska	Sigmund Svendsen	Stein Ove Byberg
81103 01 Stavanger	Torgeir Kinn	Torgeir Kinn
81106 01 Skåre	John Egil Frøystad	John Egil Frøystad
81111 01 Sokndal	Kristen Mydland	Tron Skjefrås
81112 01 Lund	Øyvind Steinnes	Per Kåre Kjømro
81114 01 Bjerkreim	Svein Roar Tengesdal	Geir Ove Tysland
81119 02 Nærbø	Terje Njærheim	Åsbjørn Høyland
81119 03 Varhaug	Ole Andreas Aarsland	Geir Erik Aanestad
81119 04 Søre Hå	Bjørn Friestad	Bjørn Friestad
81120 01 Klepp	Jon-Arild Anda	Jon-Arild Anda
81120 02 Bore	Jan Tore Refve	Jan Tore Refve
81120 03 Orre	Sigmund Wiig	Johannes Wiig
81121 01 Time	Arne A. Berge	Arne A. Berge
81122 01 Gjesdal	Kåre Søyland	Marit Epletveit
81124 01 Sola	Arnstein Røyneberg	Bjørn Otto Byberg
81127 01 Randaberg	Helge Todnem	Helge Todnem
81129 01 Forsand	May Ann Levik	Egil Byberg
81130 01 Strand	Jarle Ravnås	Jarle Ravnås
81133 01 Hjelmeland	Sven Gil Westersjø	Sven Gil Westersjø
81134 01 Suldal	Ole Martin Eikeland	Lars Arne Bjørkland
81135 01 Sauda	Ola Magnar Birkeland	Ola Magnar Birkeland
81141 01 Finnøy	Per Bergøy	Per Bergøy
81141 03 Fogn	Rasmus Bø	Rasmus Bø
81141 04 Sjernerøy	Torgeir Aartun	Torgeir Aartun
81141 05 Ombo	Ann-Mari Lindanger	Ann-Mari Lindanger
81142 01 Rennesøy	Guttorm Gudmestad	Guttorm Gudmestad
81144 01 Kvitsøy	Anders Nordbø	Anders Nordbø
81145 01 Bokn	Torstein Alvestad	Torstein Alvestad
81146 01 Tysvær	Svein Helge Høyvik	Svein Helge Høyvik
81149 01 Karmøy	Mats Einar Skeie	Morten Dale
81151 01 Utsira	Håvard Nordvik	
81154 01 Vikedal	Andreas Eikeland	Andreas Eikeland
81154 02 Sandeid	Geir Olav Larsen	Johannes Vestbø
81154 03 Imsland	Hans Ilstad jr.	Hans Ilstad jr.
81154 04 Vats	Jakob Eskeland	Jakob Eskeland
81154 05 Skjold	Kjartan Kalstveit	Roald Haraldseide
81159 01 Ølen	Trond Haugland	Trond Haugland
81159 02 Bjoa	Inga Steinsland	Inga Steinsland
81159 03 Vikebygd	Reidar Nagell Bjordal	Reidar Nagell Bjordal

Medlemsoversikt

	Medlemstal 31.12.2012	Ut	Inn	Medlemstal 31.12.2013	Medlemstal Bruk
Eigersund	74	6	1	69	30
Helleland	99	1	2	100	48
Sandnes	452	26	25	451	188
Riska	88	3	3	88	37
Stavanger	155	20	12	147	48
Skåre	31	3	1	29	14
Sokndal	47	4	3	46	20
Lund	85	8	4	81	37
Bjerkreim	362	17	12	357	160
Nærbø	321	19	15	317	132
Varhaug	254	7	13	260	107
Søre Hå	210	8	9	211	94
Klepp	176	12	8	172	70
Bore	104	5	4	103	48
Orre	141	8	3	136	59
Time	537	23	19	533	212
Gjesdal	292	17	24	299	114
Sola	251	14	14	251	123
Randaberg	172	6	9	175	83
Forsand	68	6	2	64	27
Strand	161	11	3	153	68
Hjelmeland	219	16	13	216	112
Suldal	255	8	8	255	142
Sauda	78	9	6	75	41
Finnøy	252	3	9	258	123
Fogn	51	3	4	52	26
Sjernarøy	68	5	2	65	30
Ombo	39	0	3	42	15
Rennesøy	249	3	13	259	115
Kvitsøy	12	0	1	13	7
Bokn	36	1	2	37	24
Tysvær	234	10	8	232	113
Karmøy	178	13	12	177	90
Utsira	1	1	0	0	0
Vikedal	62	2	6	66	34
Sandeid	88	1	5	92	42
Imsland	54	1	0	53	25
Vats	136	2	2	134	56
Skjold	130	4	5	131	58
Ølen	81	6	0	75	35
Bjoa	37	0	2	39	18
Vikebygd	38	2	1	37	17
	6378	314	288	6350	2842

Rekneskapen 2013

Inntekter:	Budsjett 2013	Rekneskap 2012	Rekneskap 2013
Avgiftsfritt varesal			2 135,00
Andre kursinntekter			1 440,00
Årsmøtet, deltakaravgift à kr 1000/ ref andre	77 000	75 000,00	68 520,00
Leiarmøtet, deltakaravgift à kr 1000/ref andre	35 000	37 435,00	44 480,00
Aktive lokallagsmidler	248 000	244 818,00	228 751,00
Tilskot frå NB/Samarbeidsråd til Unge bønder kurs	60 000	67 780,50	39 406,50
Tilskot frå NB til vervearbeid			35 000,00
Annonseinntekter, årsmeldinga	45 000	44 800,00	46 300,00
Rametilskot frå Norges Bondelag	836 000	828 000,00	836 000,00
Rametilskot Fylkesleiar	286 000	282 900,00	286 000,00
Opplæringsmidler	119 000	118 700,00	135 700,00
Refusjon kontorteneste:			
RBK	65 000	65 000,00	65 000,00
RBU	15 000	15 000,00	15 000,00
Tilskot Samarbeidsrådet/sponsor- midler	48 000	48 000,00	48 000,00
Tilskot Samarbeidsrådet/Regio- nalt samarbeid		26 850,65	
Tilskot Samarbeidsrådet/annan aktivitet		75 000,00	92 069,95
Overført frå avsatte midlar BSF		1 128,75	
Tilskot frå LUF - Kokketur	15 000	15 000,00	15 000,00
Renteinntekter	15 000	15 487,00	24 798,12
Jordvernarbeide	28 500	45 000,00	28 500,00
Verdiskaping i Rogalands land- bruket			15 875,00
Sum inntekter	1 892 500	2 005 899,90	2 027 975,57

Utgifter:	Budsjett 2013	Rekneskap 2012	Rekneskap 2013
Avgiftsfritt varekjøp			
Lønn og sosiale utgifter - 60% stilling	310 000	302 069,00	311 858,00
Rogaland Bondelag - styret	300 000	395 254,78	321 849,18
Fylkesleiar	286 000	282 900,00	286 000,00
RB sin del av fylkesleiar sine reise- budsjett	10 000	5 513,85	10 136,48
Servering møter/ driftskostnader	68 000	64 150,00	66 956,06
Ymse møte	10 000	1 848,00	13 628,40
Representasjon/gåver			21 664,00
Utvala, daggodtgj., møte- og reiseutg.	60 000	56 948,30	77 626,29
Årsmøtet	200 000	196 111,25	215 626,50
Leiarmøtet	100 000	272 003,50	196 001,60
Leiarmøtet - overført frå Aktive lokallagsmidler		-142 318,00	
Leiarmøtet - overført frå avsatte Aktive lokallagsm.		-29 685,50	
Distriktsmøta	27 000	25 388,90	25 892,80
Aktive lokallagsmidlar	248 000	244 818,00	233 400,00
Opplæring	119 000	100 475,70	122 632,35
Unge bønder kurs	60 000	74 008,50	39 406,50
Årsmeldinga	51 000	50 925,00	42 700,00
Kostnader studieaktivitet		1 128,75	
Kostnader "Kokketur"	15 000	8 850,00	19 020,00
Jordvernarbeide	28 500	16 500,00	5 500,00
Jordvernarbeide - overført til 2014		28 500,00	23 000,00
Agrovisjon 2013			24 373,00
Sum utgifter	1 892 500	1 955 390,03	2 057 271,16

Eigendeler:	2012	2013
Bank pr. 31.12. 2013	833 955,45	785 906,51
Andeler Høgskulen Landbruk og Bygdenæring	5,00	5,00
Andeler Fagforum Mat og drikke	1,00	1,00
Andeler Nationen AS	1,00	1,00
	833 962,45	785 913,51

Eigenkapital og gjeld:	2012	2013
Eigenkapital pr. 01.01.2013	470 237,39	520 747,26
Underskot 2013	50 509,87	-29 295,59
Eigenkapital pr. 31.12. 2013	520 747,26	491 451,67
Avsatt til Studiearbeid (BSF)(rest)	161 763,97	148 510,62
Avsatt til Aktive lokallag (rest)	122 951,22	122 951,22
Avsatt til Jordvernarbeide (rest)	28 500,00	23 000,00
	833 962,45	785 913,51

Stavanger, 16. januar 2014

Ola Andreas Byrkjedal   Kjell Andreas Heskestad
Ola Andreas Byrkjedal   Kjell Andreas Heskestad

Sonja H. Skårland   Lisa Breiland
Sonja Herikstad Skårland   Lisa Breiland

Jan Idar Haugen   Olaug Vikingstad (RBK)
Jan Idar Haugen   Olaug Vikingstad (RBK)

Olav Varhaug
Olav Varhaug (RBU)

Profesjonell rådgiving tilpassa dine behov

Som bedriftsleiar er det viktige å ta rette avgjerder og lønsame val. TINE Rådgiving vil vere din kompetansepartnar med uhilda, tverrfaglege og spisskompetente råd.

medlem.tine.no / medlemstelefon 815 02 000

09/2014

Haver Advokatfirma Ans

Haver har gjennom en årrekke vært den mest sentrale juridiske rådgiver for landbruksnæringen i Jærregionen med kontorer på Bryne og i Stavanger. Våre advokater har bred erfaring og inngående kjennskap til landbruksnæringen, og bistår både gårdbrukere, næringsmiddelindustrien, landbrukssamvirkar og -organisasjoner, samt matvarehandelsbedrifter.

Vi har omfattende erfaring knyttet til generasjonsskifter i landbruket, odelsrett, grunnnerv, ekspropriasjonssaker, skjønn, jordskifte og enkelttvister for landbruksskiltener.

Ta kontakt med Endre Skjørestad (e.skjorestad@haver.no) eller Sindre Oftedal (s.oftedal@haver.no) så er du på den sikre siden.

haver.no

haver—

SAMARBEIDSRÅDET

for landbruksorganisasjonane
i Rogaland

Sandvikvegen 21 - Postboks 278 - 4002 Stavanger
Telefon 51 88 72 70 - Telefax 51 88 02 80

Rogaland
Bondelag

Felleskjøpet
Rogaland Agder

Norsvin
Rogaland

TINE Meieriet Sor

Nortura

Høgskulen for landbruk
og bygdeutvikling

Norske Poterindustrier
Jæren

Landteknikk

Rekneskapslaga på
Dalane og Jæren

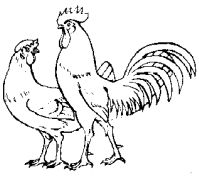
Rogaland
Landbrukssekskap

Skogeigarlaget
Vest

Norsk Landbruks-
rådgiving Rogaland

Rogaland
Fjorfelag

Rogaland
Pelsdyrslag

SpareBank 1
SR-Bank

Gartnerhallen